

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΖ | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1968 | ΑΡΙΘ. 2

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ἦτο καιρός.

Ἡ παραίνεσις καὶ ἡ σύστασις τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὰ μέλη τῆς Νομοπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως οἱ δημοσιεύμενοι ἐφεξῆς νόμοι ἔχουν σαφήνειαν καὶ χαρακτηρισίζονται ἀπὸ ἀπλότητα, εἶναι ἀξία πάσης ἐξάρσεως καὶ χαρακτηριστικὴ τῆς πρακτικότητος, ἀλλὰ καὶ τῆς πνευματικότητος αὐτοῦ. Διότι ἀνέκαθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ νόμοι ἦσαν ἀσαφεῖς, ὅπως οἱ χρησιμοὶ ἄλλοτε τοῦ Ἀπόλλωνος· ὁ ὁποῖος καὶ διὰ τοῦτο εἶχεν, ὡς γνωστόν, ἐπονομασθῆ Λοξίας.

Οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐγγράμματοι ἀκόμη, δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐξακριβώσουν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ πραγματικόν τους νόημα, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσαφείας των αὐτῆς. Καὶ περιεπλανῶντο κυριολεκτικῶς μέσα εἰς τὰ λογοδαίδαλα κατασκευασμάτων των, χωρὶς νὰ εὐρίσκουν διέξοδον. Καὶ τοῦτο δὲν ἐσήμαινεν ἀπλῶς ἀπώλειαν χρόνου, καὶ σύγχυσιν πολλήν, καὶ ἀντιθέσεις ὀξείας· ἀλλὰ καὶ δαπάνην μεγάλην, διότι ἠναγκάζετο ὁ καθεὶς νὰ προσφύγῃ εἰς τὸν κατάλληλον ἐρμηνευτὴν. Καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν φωτεινὴν ἀπλότητα, ποὺ χαρακτηρισίζει τὴν Ἑλληνικὴν διανόησιν. «Σοφὸν τὸ σαφές», ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι.

Πρέπει νὰ εὐγνωμονῶμεν.

Ὁξεῖα διαμάχη ὑφίσταται ἀπὸ τινος καιροῦ μεταξύ τῶν νεωτέρων ψυχολόγων καὶ ψυχαναλυτῶν διὰ τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς. Καί, μακρὰν τοῦ Εὐαγγελίου, ἄλλοι μὲν ὑποστηρίζουν, πῶς σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι ὁ εὐδαιμονισμὸς καὶ ἡ εὐτυχία. Καὶ εἰς αὐτὴν τοποθετοῦν καὶ τὰς ἐπιδιώξεις των, ἀλλὰ καὶ τὸ κριτήριον τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ἄλλοι δὲ ἀποφαίνονται,

ὅτι ἡ ἀντίληψις τῆς ζωῆς ὡς εὐτυχίας καὶ εὐδαιμονίας, εἶναι ἀποτέλεσμα ἑνὸς σφαλεροῦ αἰσθητισμοῦ, πού τοποθετεῖ τὸν Παράδεισον μέσα εἰς τὸν ὑλικὸν καὶ παροδικὸν αὐτὸν κόσμον, πού τίποτα δὲν εἶναι σταθερὸν καὶ τίποτα μόνιμον.

Τοιοῦτοτρόπως οἱ μὲν πρῶτοι ἰσχυρίζονται, ὅτι ἐνσυνείδητος σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ εἶναι ἡ κατοχύρωσις τῆς ἀσφαλείας του καὶ τῶν συμφερόντων του, ἀναλόγως βέβαια πρὸς τὰς ἐπιδιώξεις καὶ πρὸς τὰς ἰκανότητες πού ἔχει ὁ καθείς. Ἄλλοι δέ, ὅτι τότε μόνον ἔχει πληρότητα ἡ ζωὴ, ὅταν παραλλήλως πρὸς τὴν προσωπικὴν του ἰκανοποίησιν καὶ εὐτυχίαν, ἀποβλέπει ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ κοινωνικοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος.

Καὶ κανεὶς οὔτε τονίζει, οὔτε καὶ αἰσθάνεται τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ὁρθοδόξου ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς, πού τοποθετεῖ τὸν ἄνθρωπον ὡς τὴν ἀνωτάτην ἀξίαν τοῦ κόσμου· καὶ πού αὐτὴν πρέπει νὰ ὑπηρετοῦν ὅλαι αἱ ἄλλαι ἀξίαι. Καὶ ἡ βαθυτέρα οὐσία τοῦ Ἑλληνοχριστιανισμοῦ εἶναι, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι Σταυρὸς καὶ αὐτοθυσία διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἀγαθοῦ. Καὶ ὅτι δι' αὐτῆς ὁδεύει τις ἀσφαλῶς πρὸς τὴν ἀνάστασιν· εἰς τὴν Παραδεισιακὴν δηλαδὴ μακαριότητα τῆς τελειότητος καὶ τῆς ἀγιότητος. Ὡ, πόσον εὐτυχεῖς πρέπει νὰ εἴμεθα, πού ἐγεννήθημεν Ἑλληνες καὶ Ὁρθόδοξοι. Καὶ πόσον πρέπει νὰ εὐγνωμονῶμεν τὸν Θεόν, πού ὑψηλὸς στόχος σήμερον πάσης Κυβερνητικῆς προσπαθείας εἶναι ἡ ἐμπέδωσις τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Νὰ δοθοῦν αὐστηραὶ ὁδηγίαι.

Ἐνα ἀπὸ τὰ βασικὰ ἐλαττώματα τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ εὐκολία, μὲ τὴν ὁποίαν εὐέξαπτοι τινὲς Ἑλληνες ἐκτρέπονται, διὰ μηδαμινὰς πολλακίς ἀφορμάς, εἰς βλασφημίας κατὰ τῶν θείων, καὶ εἰς ὅλως ἀνεπιτρέπτους βωμολοχίας καὶ αἰσχρολογίας.

Οὕτω προχθές, διερχόμενοι διὰ τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς, ἡ ὁποία ἦτο κατάμεστος κόσμος, ἠκούσαμεν νεαρὸν ὁδηγόν, τοῦ ὁποίου ἡ μηχανὴ τοῦ αὐτοκινήτου ἔπαθεν αἰφνιδίως μικρὰν βλάβην, νὰ βλασφημῇ χυδαιότητα καὶ κατὰ τρόπον φρικτὸν, τὸν ἅγιον Θεόν, τὴν Θεοτόκον, τὸν Χριστὸν καὶ ὅλους τοὺς Ἁγίους. Καὶ ὅταν τὸν παρετηρήσαμεν, μὲ καλωσύνην—«Τί σοῦ πταίουν, καλέ μου ἄνθρωπε, ὁ Θεός, καὶ ὁ Χριστός, τοὺς ὁποίους βλασφημεῖς ;»—«Πῆγαινε, Χριστιανέ μου, σὸ καλὸ μοῦ ἀπήντησε, μὴ σοῦ κατεβάσω καὶ σένα κανένα καντήλι...».

Νομίζομεν, ὅτι ἡ νομοθεσία μας τιμωρεῖ τοὺς βλασφήμους. Ἔως τώρα ὅμως, ἡμεῖς τοῦλάχιστον, οὔτε εἶδομεν ποτέ ἀστυνομικὸν ὄργανον νὰ κινηθῆ ἑναντίον βλασφήμου· οὔτε καὶ ἠκούσαμεν δίκας καὶ καταδίκας ἑναντίον των. Καὶ τοῦτο, ἐνῶ ἀρκεῖ ὀλίγα μόνον βήματα νὰ προχωρήσῃ κανεὶς μέσα εἰς πλήθουσαν ἀγοράν, διὰ ν' ἀκούσῃ ἐκτοξευομένης φρικτὰς συχνότατα βλασφημίας.

Καὶ εἶναι καιρὸς ἡ Ἐθνικὴ ἡμῶν Κυβέρνησις νὰ δώσῃ αὐστηρὰς πρὸς τοῦτο ὁδηγίας εἰς τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας, καὶ νὰ καταγγέλλωσι ταῦτα τοὺς ἀμετανοήτους βλασφήμους. Διότι ὅπως γράφει ὁ Ἐθνικὸς μας ἱστορικὸς Παπαρρηγόπουλος «ἄνευ θρησκείας, δι' ἡμᾶς ἔθνικὸς βίος δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ». Ὁ δὲ μέγας καὶ πανεπιστήμων πρόγονός μας Ἄριστοτέλης ἐθεώρει, ὅτι αἱ ἐγκληματικαὶ ροπαὶ καὶ τάσεις συνδέονται ἀρρήκτως μὲ τὰς βλασφημίας, καὶ τὰς αἰσχρολογίας. Καὶ ἐδογματίζεν, ὅτι «τότε μόνον θὰ λείψουν ἀπὸ τὸν κόσμον οἱ αἰσχροῦργοι καὶ οἱ κακοποιοί, ὅταν λείψουν προηγουμένως οἱ αἰσχρολόγοι καὶ οἱ βλάσφημοι».

Ἕνα ἐποικοδομητικὸν παράδειγμα.

Ἐπάρχουν, χωρὶς ἄλλο, γεγονότα καὶ ἐκδηλώσεις εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἄλλων Ὁμολογιῶν, ποὺ παραδειγματίζουν, οἰκοδομοῦν καὶ συγκινοῦν βαθύτατα. Καὶ ἓνα τοιοῦτον γεγονός εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς ἀρχιεπίσκοπος Βοστώνης καρδινάλιος Λιζέ. Οὗτος ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰς ἐπιφανεστέρας προσωπικότητος τοῦ ἀμερικανικοῦ γενικῶς κλήρου καὶ εἶναι θεολόγος διεθνοῦς φήμης. Ὅλως δὲ αἰφνιδίως κατέλιπε καὶ τὸν θρόνον του καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν του σταδιοδρομίαν, καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀφιερῶσῃ τὴν ὑπόλοιπον ζωὴν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν λεπρῶν, ἀναλαμβάνων θέσιν ἀπλοῦ ὑπηρέτου των.

Ἡ ἀγάπη ἀσφαλῶς εἶναι ἡ πεμπτουςία τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ ν' ἀφοσιώνεται λοιπὸν κανεὶς ἐξ' ὀλοκλήρου εἰς τὴν

διακονίαν της, καὶ ταῦτοχρόνως νὰ παραζευγνύη καὶ τὴν ἄλλην κορυφαίαν ἀρετὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ τὴν ταπεινοφροσύνην, εἶναι κάτι ἀπολύτως σημαντικὸν καὶ τὸ ὁποῖον ὑπέρεκειται ἀσυγκρίτως πάσης κοσμικῆς ἢ καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀναδείξεως. Ἡ τοιαύτη λοιπὸν ἀπόφασις ἑνὸς ἀνωτάτου κληρικοῦ ὑπῆρξεν κατὰ τὴν Εὐαγγελικὴν ἀξιολόγησίν της, μία ἐνέργεια, ποὺ τὸν ἀναδεικνύει πολὺ πέραν καὶ πολὺ ὑψηλότερον τῶν ὄσων εἶχεν ἐπιτύχει ἕως τώρα εἰς τὴν σταδιοδρομίαν του. Καὶ τὸ φωτεινὸν του παράδειγμα εἶναι ἐποικοδομητικὸν δι' ὅλους τοὺς κληρικοὺς καὶ ὅλους τοὺς χριστιανούς.

Ἡ κατάρτισις τῶν ἐξομολόγων.

Παρὰ τὰς ἰδιαιτέρας προσπάθειάς, τὰς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία μας κατέβαλε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὸν τομέα αὐτόν, κυρίως διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ πνευματικοῦ Φροντιστηρίου, εἶναι γεγονός ὅτι ἀρκετὰ ἀπομένουν ἀκόμη νὰ γίνουν, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ σῶμα τῶν διακονούντων πρεσβυτέρων εἰς τὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας ἢ Ἰ. Ἐξομολογήσεως διαθέτη τὴν ἀπαιτουμένην κατάρτισιν πρὸς ἐπιτέλεσιν ἑνὸς τόσο λεπτοῦ ἔργου. Οἱ σημερινοὶ σκληροὶ μας καιροὶ ἔχουν διαμορφώσει συνθήκας τοιαύτας εἰς τὴν ζωὴν, ὥστε νὰ μὴ εἶναι καθόλου ἀπλῆ ὑπόθεσις τὸ λειτούργημα τοῦτο. Ὑπάρχουν προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἄλλοι καιροὶ δὲν τὰ ἀντιμετώπιζον. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος εἶναι περισσότερο δυσκολομεταχείριστος ἀπὸ ὅ,τι ὁ χθесινός. Οἱ πνευματικοὶ μας λοιπὸν πρέπει νὰ ἔχουν πλήρη καὶ φωτεινὴν ἐνημέρωσιν εἰς τὰς σημερινὰς ἀπαιτήσεις καὶ ἀνάγκας, τὰς ὁποίας ἐξετάζει καὶ φωτίζει ὁ σχετικὸς κλάδος τῆς Ποιμαντικῆς, ἢ Ἐξομολογικῆς. Πρέπει, μεταξὺ ἄλλων, νὰ συνταχθοῦν ἐγχειρίδια διὰ τοὺς πνευματικούς, τὰ ὁποῖα νὰ περιλαμβάνουν ὄχι μόνον τὰς παλαιὰς γνώσεις, ἀλλὰ καὶ τὰς τελευταίας λέξεις τῆς Ἐξομολογητικῆς. Ἄν δὲν γίνῃ αὐτό, τὸ ἔργον τῶν πνευματικῶν μας θὰ εἶναι ἑλλιπὲς καὶ δὲν θὰ λείπουν καὶ αἱ ζῆμιαί.

Η ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΤΥΠΩΝ

Η'

Ἡ λεγομένη λειτουργία τοῦ Πέτρου εἶναι μία ανάμιξις ρωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν στοιχείων, ἧτις ἐγένετο τὸν 8' αἰῶνα ἐν τῇ Νοτίῳ Ἰταλίᾳ, αὐθιγα καὶ εἰσῆχθη εἰς χρῆσιν παρὰ ταῖς ἐκεῖ ἐλληνικαῖς κοινότησι, κατὰ δὲ τὴν ὑφὴν αὐτῆς ἐμφανίζεται ὡς αὐτὴ ἡ Βυζαντινὴ λειτουργία, ἐν τῇ ὁποία ἡ Βυζαντινὴ Ἀναφορά ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κανόνος¹.

δ) Ὁ ἀρμενικὸς λειτουργικὸς τύπος ἔχει στενὴν σχέσιν πρὸς τὸν ἀντιοχειανὸν καὶ τὸν βυζαντινόν. Ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀρμενικὴ λειτουργία εἶναι ἡ λεγομένη λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Ἡ σύγκρισις τῆς λειτουργίας ταύτης πρὸς τὴν βυζαντινὴν ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἀρμενικὸς τύπος εἶναι βραχυτέρα μορφή τοῦ βυζαντινοῦ. Κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἀπαγγέλλεται εὐθύς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἡ πρὸς ἀσπασμὸν τῆς εἰρήνης παρακείμεσις τοῦ διακόνου: «Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ καὶ οἱ μὴ δυνάμενοι ἐν ὑμῖν μετασχεῖν τοῦ θείου τούτου μυστηρίου ἐξέλθετε ἔξω τῶν θυρῶν καὶ δέσθε».

Γ' Οἱ λειτουργικοὶ τύποι τῆς Δύσεως.

Οἱ κυριώτεροι τῶν λειτουργικῶν τύπων τῆς Δύσεως εἶναι ἀφ' ἑνὸς ὁ ἀφρικανικὸς, ἀφ' ἑτέρου ὁ ρωμαϊκὸς, ἐκ τρίτου ὁ παλαιοϊσπανικὸς ἢ μοζαραβικὸς ἢ δυτικογοτθικὸς, τέταρτον ὁ ἀμβροσιανὸς, πέμπτον ὁ παλαιογαλλικὸς ἢ γαλλικανικὸς καὶ τέλος ὁ κελτικὸς τύπος.

α) Ὁ ἀφρικανικὸς λειτουργικὸς τύπος δὲν εἶναι πολὺ γνωστός. Περὶ αὐτοῦ λαμβάνομεν γνῶσιν ἐκ τῶν σχετικῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας παρέχουν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς τῆς Ἀφρικῆς (Τερτυλλιανός, Κυπριανός, Αὐγουστίνος καὶ ἄλλοι). Τὰ συγγράμματα ἰδίως καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Αὐγουστίνου προσφέρουν εἰς ἡμᾶς ἀφθονον λειτουργικὸν ὕλικόν,

1. Παν. Γρεμπέλα, Λειτουργικοὶ τύποι Αἰγύπτου καὶ Ἀνατολῆς, σελ. 347—348, ὑποσημ. 82. Ἀμβροσίου Σταυρινοῦ, Αἱ ἀρχαιόταται καὶ αἱ σύγχρονοι λειτουργίαι, τόμ. Α', ἐν Κωνσταντινουπόλει 1921, σ. 130—166. J. Eisenhofer, Handbuch der Liturgik, I, Freiburg 1932, σ. 117.

ἐκ τοῦ ὁποίου συμπεραίνομεν, ὅτι «ἡ λειτουργία ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγουστίνου εἶχε κατ' οὐσίαν τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ ἐπὶ τοῦ Τερτυλλιανοῦ καὶ τοῦ Κυπριανοῦ». Ἡ ἑναρξίς τῆς λειτουργίας ταύτης ἐγένετο διὰ τῶν βιβλικῶν ἀναγνωσμάτων.

β) Ὁ ρωμαϊκὸς λειτουργικὸς τύπος: Οὗτος κατὰ τὸ παρὸν εἶναι ὁ λειτουργικὸς τύπος σχεδὸν ὁλοκλήρου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀρχὴ ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπὸ τῶν παπῶν μεταρρυθμίσει τῆς λειτουργίας τῆς πόλεως τῆς Ρώμης. Μετ' ὀλίγον ἡ λειτουργία αὕτη ἐγένετο δεκτὴ καὶ ὑπὸ ἄλλων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἰταλίας, παρὰ ταῖς ὁποίας ὑπῆρχε μεγάλη ἐλευθερία. Εἰς τὸ τέλος τοῦ δ' αἰῶνος ἔλεγεν ὁ Ἀμβρόσιος, ὅτι ἀκολουθεῖ μὲν τὴν ρωμαϊκὴν παράδοσιν, ἀλλ' ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὸν τὸ δικαίωμα νὰ διαφυλάξῃ ἢ νὰ προσλάβῃ καὶ ἄλλας ἐξωρωμαϊκὰς λειτουργικὰς συνηθείας (De sacramentis III, 1, 5). Ἐν τούτοις ἡ ρωμαϊκὴ λειτουργία, ἔστω καὶ διὰ τινῶν τοπικῶν διαφοροποιήσεων, τάχιστα ἐξηπλώθη, σχεδὸν εἰς ὅλοκληρον τὴν Ἰταλίαν. Ὁσαύτως ἐξηπλώθη καὶ πέραν τῶν Ἄλπεων. Οἱ παλαιότατοι μάρτυρες τοῦ ρωμαϊκοῦ κανόνος εἶναι παλαιογαλλικῆς προελεύσεως. Βραδύτερον ὁ Κάρολος ὁ Μέγας εἰσήγαγε τὴν ρωμαϊκὴν λειτουργίαν εἰς τὸ βασίλειόν του καὶ οὕτω κατεπίεσε σχεδὸν τελείως τὰς παλαιὰς τοπικὰς λειτουργίας. Εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἡ ρωμαϊκὴ λειτουργία συνήντησε μεγάλην ἀντίστασιν καὶ ἀντίδρασιν. Μόλις τὸν 10^{ον} αἰῶνα εἰσήχθη εἰς τὴν χώραν ταύτην ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ Ζ', χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκτοπίσῃ τελείως τὴν παλαιὰν ἰσπανικὴν λειτουργίαν, ἥτις ἐξακολουθεῖ νὰ ζῇ εἰς τινὰς ἐκκλησιαστικὰς κοινότητας².

Ἐκτὸς τῆς εἰς τὸν Ἰππόλυτον Ρώμης ἀποδιδομένης Ἀποστολικῆς Παραδόσεως, ἥτις ἔνεκα τῆς ἰδιοτυπίας της δὲν δύναται νὰ θεωρῆται ὡς ἐπίσημον βιβλίον, τὰ Εὐχολόγια εἶναι αἱ παλαιόταται πηγαὶ τῆς ρωμαϊκῆς λειτουργίας, αἵτινες εἶναι παραδεδομένοι εἰς ἡμᾶς. Ταῦτα περιλαμβάνουν μόνον τὰς προσευχάς, αἵτινες λέγονται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου εἰς τὰς διαφόρους λειτουργικὰς ἐκδηλώσεις καὶ τελετάς. Τὸ λεγόμενον Λεόντειον εὐχολόγιον (Leonianum) (ἢ εὐχολόγιον τῆς Βερώνης) διετηρήθη εἰς ἓν μοναδικὸν χειρόγραφον ἄνευ δυστυχῶς τοῦ πρώτου μέρους. Τὸ εὐχολόγιον τοῦτο εἶναι συλλογὴ ἐκτενῶν διατάξεων καὶ τυπικῶν, ἅτινα ταξινομοῦνται σημφώνως πρὸς τὴν τάξιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους. Ἐκ τούτων ὠρισμένα τεμάχια ἀποδίδονται εἰς τὸν πάπαν Λέοντα τὸν Μέγαν, εἰς τὸν πάπαν Γελάσιον τὸν Α' καὶ εἰς τὸν πάπαν

2. B. Botte, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 28.

Βιγίλιον. Τὸ Γελασιανὸν εὐχολόγιον (Gelasianum) διατηρεῖται ὡσαύτως, εἰς ἓν μοναδικὸν χειρόγραφον. Παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ εὐχολόγιον τοῦτο ὑπέστη σημαντικὰς παλαιογαλλικὰς ἐπιδράσεις, ἡ ἀρχὴ του ἐν τούτοις εἶναι οὐσιωδῶς ρωμαϊκῆ. Συμφώνως πρὸν μίαν ὑπόθεσιν, ἣτις ἐξηγεῖ ἄριστα τὴν ἰδιοτυπίαν του, τὸ εὐχολόγιον τοῦτο ἦτο τὸ εὐχολόγιον μιᾶς ἐπὶ μέρος ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας περὶ τὰ μέσα τοῦ ζ' αἰῶνος. Ἐπομένως δὲν παριστᾷ τὴν παπικὴν λειτουργίαν, δοθέντος, ὅτι τότε ἡ λειτουργία δὲν ἦτο ἐνιαία οὔτε ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Ρώμῃ. Τὸ Γρηγοριανὸν εὐχολόγιον (Gregorianum) εἶναι πιθανῶς κατὰ τὸν πυρῆνα αὐτοῦ ἔργον Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου. Ἡ ἀρχικὴ κατάστασις τοῦ εὐχολογίου εἶναι ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς. Σχεδὸν πάντα τὰ σωζόμενα χειρόγραφα κατάγονται ἐξ ἑνὸς ἀντιτύπου, τὸ ὁποῖον ὁ πάπας Ἀδριανὸς ἔστειλε πρὸς τὸν Κάρολον τὸν Μέγαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 7' αἰῶνος. Ἦτο ἐν εὐχολόγιον, τὸ ὁποῖον προωρίζετο διὰ τὴν προσωπικὴν χρῆσιν τοῦ Πάπα. Ἐτεροι πηγαὶ τῆς ρωμαϊκῆς λειτουργίας εἶναι τὸ «Liber Pontificalis», οἱ λεγόμενοι «Ordines», αἱ ὑποδείξεις τῶν ἐπιστολῶν τῶν παπῶν διὰ διαφόρους λειτουργικὰς λεπτομερείας κ.λ.π.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Μητροπολίτου Σάμου ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ

“ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ,”

Εἰς τόμους πέντε σελ. 2124

Ἦτοι λόγοι ἑορταστικοί, περιστατικοί κ.λ.π., Ἄρθρα, Μελέται, τοῦ σοφοῦ καὶ ἀειμνήστου Ἱεράρχου.

Διατίθενται διὰ τοὺς αἰδεσιμωτάτους ἱερεῖς, κληρικούς, καὶ θεολόγους, πρὸς ἐμπλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης των, ἀντὶ δραχμῶν 200 ἐπὶ τρίμηνον, ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Πληροφορίαι : Γράψατε εἰς «ΕΦΗΜΕΡΙΟΝ»

ΣΥΛΛΕΙΤΟΥΡΓΟ

Στῆς προσγιαγιᾶς μου τῆ βαριά παμπάλαιη σεντούκα
τὴν ξυλοσκαλισμένη,
σὲ κάποιου συνταξαριστῆ τὸ στάκωμα γραμμένη,
εὐρέθηκε μιὰ διάτα :

— « Τὴν Πέφτη πάντα τῶν Σκολῶ,
γιὰ τοῦ σπιτιοῦ μας τὸ καλό,
νὰ γίνεται συλλεΐτουργο—κλειστὸ καὶ φαμελάτα—
στὴν Παναγιὰ τοῦ Κούζια».

Κὶ ἀποσπεροῦ στὸ σπίτι μας τρεχιά καὶ σούρτα - φέρτα
καὶ ποδομαχητό·
κὶ ἡ μάνα μου, νοικοκυρὰ πολύξερη καὶ σβέρτα,
πρόσταξε τὸ καὶ τό :

— « Ἐπὶ τὴν ζάρα τὴ μικρὴ
νὰ βάλῃς λάδι στὸ ροῖ».

— « Τῆς λειτουργιᾶς τὸ πρόσφορο
νὰ τὸ κολοζυμώσης...
Τό ἔπε ὁ Θεός — Γλυκὸ ψωμί
δὲν τρῶς, ἄν δὲν ἰδρώσης !»

— « Πίτα νὰ πιᾶσης καθαρή
καὶ νὰ τὸ πλάσης τὸ κερὶ
χυτό, σὰν νιόβλαστο λουμί».

— « Ἐγιορεΐτικο νὰ βρῆς λιβάνι καρυδάτο,
καὶ νάμα καλοστάφυλο, γλυκὸ καὶ ρουμπινάτο».

— « Κρούστους νὰ χύσης ἀρκετούς».

— « Νὰ μὴν ξεχάσης καὶ δυὸ - τρεῖς νὰ πάρῃς βολιμίδες».

— « Καί... τέσσερα τὰ μάτια σου! — Τ' ἀκοῦς; γιὰ δὲν
τ' ἀκοῦς;—

Τῆς Πρόθεσης τὸ κάλυμμα ν' ἀστράφτῃ σὰν ἀχιτίδες!..»

Ἦταν ἀκόμα σύναστρο. Τὴν ὑπνωμένη φύση
κοραδερῆς τὴν ἔπαιγε σιγῆς δενδρογαλιά.
Προσύλα δὲν ἐφύσαγε φυλλάκι νὰ κινήση,
κι' ἐλούφαζεν ὁ κόρακας στὴν κορακοφωλιά.

Μά, μόλις ἐθαμπόκοφεν ἡ κολασμένη πίσσα,
ἢ μάννα μου, θεριόφυχη, τρεμόφαχα κινᾶ·
καὶ μὲ τὴν ψυχοκόρη μας ἐνυχτοπερπατῆσαν
καὶ φθάσανε στὴ Χάρη της, σὰν ἔφεξε καλά.

Ἐμεῖς ἐπήγαμεν ἀργά. Θᾶχεν ὁ Νήλιος πάει
τρεῖς καλαμιές ψηλά.

Κι' ἀπάνω στοῦ Δοξαστικοῦ τὸν καρδιολύτη Μάη
ἐπῆρε κ' ἐφρεσκάρισε τ' ἀγέρι γιὰ καλά...
Κι' ἀνοιξαν τὰ παράθυρα τὰ διπλωματалаτά·
καὶ γύρω μας, σὰ φτεροθρόν, ἀκούγαμε τὴν διάτα
τῆς παλαιᾶς σεπτούκας :

— «Τὴν Πέφτη πάντα τῶν Σκολῶ,
γιὰ τὸν σπιτιοῦ μας τὸ καλό,
νὰ γίνεται συλλείτουργο — κλειστό καὶ φαμελάτα —
στὴν Παραγιὰ τοῦ Κούκια...»

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Τὸν διωγμὸν αὐτὸν πολλοὶ μὲν ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστὲς μας τὸν ἐβάσταξαν, ἀφοῦ ἀγωνίσθησαν μέχρι θανάτου· ἢ μόλις γλύτωσαν ἀπὸ τὸν θάνατο· κι' ἀφοῦ ὑπολειφθήκανε τόσο λίγο μονάχα, ὥστε νὰ ἐπιβιώσουν στὴ νίκη, καὶ νὰ μὴν πεθάνουν κι' αὐτοὶ μαζί μὲ τὸν κατατρεγμὸ· ἀλλὰ νὰ μείνουν γιὰ τοὺς ἄλλους, προπονητὲς τῆς ἀρετῆς, ζωντανοὶ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ, ἔμπνοες στῆλες, καὶ κήρυγμα σιωπηλὸ τῆς νίκης. Μαζὺ δὲ μὲ τοὺς πολλοὺς ποὺ εἶναι γνωστοί, συγκαταλέγονται καὶ οἱ πρόγονοί του, ποὺ ἀφοῦ ἀγωνίσθησαν σ' ὅλους τοὺς δρόμους τῆς εὐσεβείας, ὁ καιρὸς ἐκεῖνος τοὺς ἐχάρισε στὸ τέλος λαμπρὴν ἀνταμοιβή. Γιατὶ βρέθηκαν ἔτσι προετοιμασμένοι, καὶ εἶχανε τέτοια προδιάθεση, ὥστε νὰ ὑποφέρουν τὰ πάντα, ποὺ μ' αὐτὰ στεφανώνει ὁ Χριστὸς αὐτοὺς ποὺ μιμήθησαν τὴν ἀθλησὴ του γιὰ τὸ χατήρι μας. Κι' ἐπειδὴ ὁ ἀγὼνας τοὺς ἔπρεπε νὰ γίνεταί μὲ τρόπο νόμιμο· καὶ νόμος γιὰ τὸ μαρτύριο εἶναι, μὴτε θεληματικὰ του νὰ τρέχη κανεὶς πρὸς τὸν ἀγὼνα—ἀπὸ πρόνοια γιὰ τοὺς διώκτες του¹ καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ εἶναι ἀδύναμοι—μὴτε ἐνῶ εἶναι παρόντες νὰ ξεφεύγουν καὶ νὰ κρύβωνται· γιατί τὸ μὲν πρῶτο φανερῶνει θράσος, τὸ δεύτερον δὲ ἀνανδρία. Καὶ τί λοιπὸν μηχανεύθησαν θέλοντας νὰ τιμήσουν μ' αὐτὸ τὸν νομοθέτη Θεό ; Ἡ καλύτερα, ποῦ ὡδηγήθησαν ἀπὸ τὴν θεία πρόνοια, ποὺ κατηύθυνε κάθε τοὺς ἐνέργεια ; Καταφεύγουν σὲ κάποιαν ἀπὸ τὶς βουνίστιες λαγγαδιὲς τοῦ Πόντου—ὑπάρχουν δὲ στὰ βουνά του πολλὰς τέτοιες, ποὺ καὶ βάθος ἔχουν καὶ ποὺ προχωροῦν πάρα πολὺ μακριά—, χρησιμοποιώντας λιγοστοὺς μόνο συνεργούς, καὶ γιὰ τὴν φυγὴ τοὺς καὶ σὰν ὑπηρέτες των, καὶ γιὰ νὰ τοὺς προμηθεύουν τρόφιμα.

1. Ἀπὸ πρόνοια γιὰ τοὺς διώκτες τοὺς (Φειδοῖ τῶν διωκόντων).

Γιὰ νὰ μὴ γίνωνται ἀναγκαστικὰ φονεῖς οἱ διώκτες, ὅσοι δὲ ἔχουν ἀσθενικὸ χαρακτῆρα φοβηθοῦν καὶ παραιτήσουν τὸν ἀγὼνα «τὸ γὰρ πνεῦμα πρόθυμον, ἢ δὲ σὰρξ ἀσθενής» (Ματθ. κστ', 41).

Ζ'. Ἄλλοι μὲν λοιπὸν ἄς θαυμάζουν τὸ μάκρος τοῦ χρόνου· γιατί, ὅπως λένε, παρατάθηκε πάρα πολὺν καιρὸν ἡ φυγή τους· ἑπτὰ ἐπάνω κάτω χρόνια κι' ἀκόμα περισσότερο. Ἄς θαυμάζουν ἐπίσης καὶ τὴν λιγοστή καὶ παραλλαγμένη τους, ὅπως ἦταν φυσικὸ γιὰ καλοδιατηρημένα σώματα, δίαίτα² καὶ τὸ ὅτι τὰ ταλαιπώρησαν στὸ ὑπαιθρο, μὲ τὰ πάγητα, τὶς ζέστες, καὶ μὲ τ' ἀνεμόβροχα. Καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ καὶ τὴν ἀφιλόξενη ἔρημιά τους, καὶ τὴν ἀκοινωνησία τους, καὶ τὸ νὰ μὴ βλέπουν ψυχὴ ζωντανή, πού εἶναι τόσο μεγάλη κακοπάθεια γιὰ ἀνθρώπους, πού τοὺς δορυφοροῦσαν πολλοὶ καὶ πού εἶχαν μεγάλην ὑπόληψη. Ἐγὼ δὲ θὰ σᾶς εἰπῶ ἀμέσως, ποιὸ ἀπ' αὐτὰ ὅλα μοῦ φαίνεται τὸ πειὸ μεγάλο καὶ τὸ παραδοξότερο. Καὶ σὲ κανέναν ἄλλο δὲν θὰ φανῆ ἀπίστευτο, παρὰ σ' ἐκεῖνον μονάχα, πού δὲν τὸ νομίζει σὰν σπουδαῖο πρᾶγμα τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς κατατρεγμούς γιὰ τὸν Χριστό· γιατί εἶναι διεστραμμένη ἡ ἀντίληψή του, καὶ μάλιστα πάρα πολὺ ἐπικίνδυνα.

Η'. Λαχταροῦσαν οἱ γενναιοῦψυχοι καὶ γιὰ κάτι ἀπὸ τὰ ὅσα μᾶς δίνουν εὐχαρίστηση, ἐπειδὴ κι' ἀποκαμωμένοι ἦσαν ἀπὸ τὸν πολὺν καιρό, κι' ἐπειδὴ εἶχαν λαχταρίσει γιὰ τ' ἀπαραίτητα. Καὶ δὲν ἐξεστόμισαν μὲν τὰ ὅσα εἶπαν οἱ Ἰσραηλίτες³. γιατί δὲν ἦταν, ὅπως ἐκεῖνοι, γογγυστάδες, ὅταν ἔπειτα ἀπὸ τὴν φυγή τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἐταλαιπωροῦντανε μέσα στὴν ἔρημο· ὅτι δηλαδὴ γι' αὐτοὺς ἦταν πολὺ καλύτερη ἡ Αἴγυπτος ἀπὸ τὴν ἔρημο, γιατί τοὺς ἐπρομήθευε ἄφθονα κρέατα καὶ μαγειρεμένα φαγητὰ κι' ὅλα τ' ἄλλα πού τοὺς ἔλειψαν τότε ἐκεῖ. Γιατὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἀπὸ ἀμυαλωσύνη, τὴν πληθοκατασκευὴ καὶ τὸ πηλοφόρι δὲν τὰ λογάριάζαν γιὰ τίποτα. Ἐλεγον ὅμως ἄλλα, πού ἦταν πολὺ τιμιώτερα κι' εὐσεβέστερα. Γιατὶ τί μπορεῖ νᾶναι ἀπίστευτο, ἔλεγον, ὅταν ὁ Θεὸς τῶν

2. Δίαίτα (τὸ τῆς διαίτης).

περιφραστικά, ἀντὶ «τὴν τε στενὴν καὶ παρηλλαγμένην διαίταν».

3. Δὲν ἐξεστόμισεν τὰ ὅσα εἶπαν οἱ Ἰσραηλίτες («Ὁὐκ ἐφθέγγοντο τὰ τοῦ Ἰσραήλ»).

Οἱ Ἑβραῖοι μετὰ τὴν φυγή τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ κατὰ τὴν περιπλάνησή τους στὴν ἔρημο τοῦ Σινᾶ ἐγόγγυζαν κατὰ τοῦ Μωϋσῆ καὶ τοῦ Ἁαρὼν «ὅτι ἐξηγάγετε ἡμᾶς εἰς τὴν ἔρημον ταύτην ἀποκτεῖναι πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ταύτην ἐν λιμῶ» (*Ἐξοδ. 1στ', 3).

θαυμάτων ἔθρεφε πλούσια μέσα στὴν ἔρημο ἓνα λαὸ ξένο καὶ κατατρεγμένον, ὥστε καὶ τροφή νὰ τοὺς βρέξῃ (τὸ μάννα), καὶ νὰ τοὺς πλημμυρίσῃ μὲ πουλιὰ (τὰ ὀρτίκια)⁴, καὶ νὰ τοὺς συντηρήσῃ, ὄχι μονάχα μὲ τ' ἀπαραίτητα ἀλλὰ καὶ μὲ πράγματα περιττά! "Ὅταν μᾶς βοηθῇ, αὐτὸς ποὺ χώρισε στὰ δύο τὴν θάλασσα⁵, καὶ σταμάτησε τὸν Ἥλιο, καὶ γύρισε πίσω τὸν ποταμὸ⁶, κι' ὅλα τ' ἄλλα ποὺ εἶχε κάμει! Γιατὶ στὶς τέτοιες περιπτώσεις ἢ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εὐχαριστιέται νὰ καταγίνεται μὲ ἀγάπη στ' ἀνιστορήματα, καὶ νὰ δοξολογῇ τὸν Θεὸ γιὰ τὰ πολλὰ του θαύματα.

Πολλὰ μὲν ἀγρίμια ποὺ ξέφυγαν ἀπὸ τὰ τραπέζια τῶν πλουσίων καὶ ποὺ κάποτε τᾶχαμε τροφή καὶ μεῖς ἔχουνε φωλιές στὰ βουνὰ αὐτά.

Πολλὰ δὲ ἀπὸ τὰ φαγώσιμα πουλιὰ ἀπ' αὐτὰ ποὺ πετοῦνε ἀπὸ πάνω μας καὶ ποὺ τὰ λαχταροῦμε, καὶ ἀπ' αὐτὰ ὅλα ποιοὶ μπορεῖ νὰ ξεφύγῃ τὸ κυνήγι μας, φθάνει νὰ τὸ θελήσῃς ἐσύ! Αὐτὰ ἔλεγαν· καὶ τὸ κυνήγι ἦτανε μπροστά τους· ἔτοιμο προσφάγι, ἀκοπίαστη πανδαισία· ἐλάφια, ποὺ ἐφάνηκαν πολλὰ μαζὺ ἀπὸ κάποιο μέρος, ἐπάνω ἀπὸ τοὺς λόφους· ποὺ ἦτανε τόσο μεγαλόσωμα καὶ τόσο καλοθρεμμένα, καὶ τόσο πρόθυμα γιὰ σφάξιμο, ποὺ σχεδὸν κι' αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ συμπεράνῃ κανεὶς, πὼς ἐδυσφοροῦσαν δηλαδὴ ποὺ δὲν τὰ προσκάλεσαν γι' αὐτὸ ἐνωρίτερα.

Θ. Κι' ἄλλοι μὲν τᾶσερναν κοντὰ τους μὲ γνεψίματα κι' ἄλλοι

4. Ὡστε καὶ τροφή νὰ τοὺς βρέξῃ καὶ νὰ τοὺς πλημμυρίσῃ μὲ πουλιὰ («Ὡστε καὶ ἄρτον ὀμβρίσσει καὶ βλύσαι ὄρνιθας»).

⁵ Ἐννοεῖ τὸ μάννα ποὺ τοὺς ἔστειλε, ἀντὶ τοῦ ψωμοῦ ποὺ ἀποστερήθηκαν· καὶ τὰ ὀρτίκια, ἀντὶ τοῦ κρέατος (Ἔξοδ. 1στ', 12...).

5. Χώρισε στὰ δύο τὴν θάλασσα («Ὁ τεμών τὴν θάλασσαν»).

Τὴν Ἐρυθρὰ δηλαδὴ θάλασσα, ποὺ ἐχωρίσθηκε στὰ δύο καὶ ἐπέρασαν ἀντίκρου οἱ Ἰσραηλίτες (Ἔξοδ. 1δ', 1).

6. Σταμάτησε τὸν Ἥλιο καὶ γύρισε πίσω τὸν ποταμὸ («Στήσας ἥλιον, καὶ ποταμὸν ἀνακόψας»).

Κατὰ τὴν διήγησι τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυὶ ἐπρόσταξε τὸν ἥλιο νὰ σταματήσῃ, γιὰ ν' ἀποτελειώσῃ τὴν νίκη του κατὰ τῶν Ἰεβουσαίων, κι' ἀνάκοψε τὸ ρεῦμα τοῦ Ἰορδάνη, γιὰ νὰ περάσουν οἱ Ἑβραῖοι (Ἰησ. Ναυὶ γ' καὶ ι', 1 - 16, 1 - 17). Ἐπίσης ὁ προφῆτης Ἡλίας καὶ ὁ μαθητὴς του Ἐλισαῖος ἀνέκοψαν τὸν ἴδιον ποταμὸν (Δ' Βασιλ. β', 7 - 14).

τάβαζαν ἔμπρὸς τοὺς σὰν τ' ἄρνια. Ποιὸς τὰ κυνηγοῦσε, ἢ ποιὸς συνεργοῦσε καὶ τ' ἀνάγκαζε; Κανεῖς! Ποιοὶ καρβαλλάρηδες; Ποιὰ σκυλιὰ; Ποιὰ γαυγίσματα ἢ χουγιάσματα, ἢ ποιὰ νέα παιδιὰ πού εἶχαν προλάβει νὰ πιάσουν τὰ περάσματα, συμφωνὰ μὲ τὶς συνήθειες τοῦ κυνηγιοῦ. Ἦτανε αἰχμάλωτα τῆς δέησής των καὶ τῆς δίκαιης αἵτησής των. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς ἢ κι' ἀπὸ τοὺς παλαιότερους πολὺ ἀνθρώπους ἐγνώρισε τέτοιο κυνήγι; Ὡ τοῦ θαύματος! Αὐτοὶ τὸ κανόνιζαν ὅπως ἤθελαν τὸ κυνήγι. Ὅσο τοὺς ἄρεσε, τῶχανε ἀμέσως στὰ χέρια τους, μονάχα μὲ τὸ θέλημά τους· ὅσο τοὺς ἐπερίττευε τ' ἀπόδιωχναν πίσω στοὺς λόγγους, γιὰ δεῦτερο τραπέζι τους. Οἱ μαγέροι ἦσαν ἔτοιμοι, τὸ συμπτώσιο περίφημο, οἱ προσκαλεσμένοι εὐχάριστοι, πού εἶχαν ἀπὸ τώρα σὰν προοίμιο τῶν ὄσων προσδοκοῦσαν τὸ θαῦμα πού ἔβλεπαν, καὶ πού ἀπ' αὐτὸ ἐγίνονταν καὶ προθυμότεροι στὴν ἀθλησὴ τους, πρὸς χάριν τῆς ὁποίας τοὺς ἐγίνοντο αὐτὰ.

Τέτοια εἶναι τ' ἀνιστορήματά μου. Σὺ δὲ πού μοῦ ἀντιλογᾶς καὶ πού θαυμάζεις τὰ παραμῦθια, καὶ τὸ ἐλάφι πού ἀντιδόθηκε γιὰ τὴν παρθένα, λέγε μου γιὰ τὶς Ἐλαφηβόλους σου⁷, καὶ γιὰ τοὺς Ὠρίωνες, καὶ γιὰ τοὺς Ἀκταίωνες⁸. Ἄν ἔχῃς καὶ τὴν παραμικρὴ φιλοτιμίαν, ἄς δεχθοῦμε τοῦλάχιστον νὰ μὴν εἶναι μῦθος αὐτὸ πού ἀναφέρεται. Γιατὶ τὰ πάρα κάτω τῆς ἱστορίας εἶναι καὶ πολὺ αἰσχρά. Γιατὶ σὲ τί ὠφέλησε ἢ ἀντικατάσταση αὐτῆ, ἂν ἔσωσε μὲν τὴν ζωὴ τῆς κόρης, γιὰ νὰ διδαχθῆ ὁμως νὰ σκοτώνῃ τοὺς ξένους, μαθαίνοντας νᾶναι ἀπάνθρωπη σὰν ἀντίδοση τῆς φιλανθρωπίας πού τῆς ἐγίνε.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

7. «Ἐ λ α φ η β ὀ λ ο υ».

Τὴν Ἀρτέμιδα δηλαδὴ τὴν Θεάν τοῦ κυνηγιοῦ, πού ὁ Σοφοκλῆς τὴν ἀποκαλεῖ «Ἄρτεμιν ὀρτυγίαν, ἐλαφηβόλον...».

8. «Ὠρίωνας καὶ Ἀκταίωνας, τοὺς κακοδαίμονας ἔραστὰς».

Κατὰ τὴν Μυθολογίαν ὁ Ὠρίων ἐπεχείρησε νὰ βιάσῃ τὴν Ἀρτέμιδα, πού τὴν ἀγαποῦσε· καὶ αὐτὴ ἔβαλεν ἓνα σκορπιὸ νὰ τὸν δαγκάσῃ στὸν ἀστράγαλό του, καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸν ἐξουδετέρωσε. Ὁ δὲ Ἀκταίων, πού εἶδε τὴν θεὰ νὰ λούζεται γυμνῆ, καταφαγώθηκεν ἀπὸ τὰ σκυλιὰ του, πού ἐλύσσαξαν, μὲ τὴν συνέργειαν τῆς Ἀρτέμιδος.

Ἐκλεκτὲς σελίδες ἀπὸ τὸν Ἱερὸ Χρυσόστομο.

ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟ Ν' ΑΥΤΟΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΘΑ ΓΙΑ ΤΑ ΛΑΘΗ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΜΑΡΤΙΕΣ ΠΟΥ ΚΑΝΟΜΕ

Μόλις σηκωθοῦμε ἀπὸ τὸ κρεβάτι μας καὶ προτοῦ νὰ φύγωμε γιὰ τὴν δουλειά μας, ἢ προτοῦ νὰ καταπιασθοῦμε μὲ κάποιαν ἀπὸ τὶς ἰδιωτικὰς ἢ τὶς δημόσιες ἀπασχολήσεις μας, φωνάζομε τὸν ὑπηρετὴν μας καὶ τοῦ ζητᾶμε νὰ μᾶς δώσῃ λογαριασμὸν γιὰ ὅ,τι ξόδεψε· κι' αὐτό, γιὰ νὰ μάθωμε, ἂν τὰ ξόδεψε καλὰ, ἢ κακὰ κι' ἄσκοπα, καὶ πόσα χρήματα ἔχουν ἀπομείνει. Κι' ἂν ἰδοῦμε πῶς αὐτὰ ποῦ ἀπόμειναν εἶναι λίγα, βασανίζομε τὸ μυαλό μας μὲ ποιὸν τρόπο θὰ ἐξοικονομήσωμε καινούργια εἰσοδήματα, μήπως ἀποξεχασθοῦμε, καὶ μᾶς ρημάξῃ ἔτσι ἢ πεῖνα.

* * *

Τὸ ἴδιο λοιπὸν πρέπει νὰ κάνωμε καὶ γιὰ τὶς λογῆς λογῆς πράξεις μας. Πρέπει νὰ συναγείρωμε τὴν συνείδησί μας· καὶ νὰ τῆς δίνουμε ἐξήγησιν γιὰ τὰ λόγια μας, γιὰ τὶς ἐνέργειάς μας καὶ γιὰ τοὺς στοχασμοὺς μας. Νὰ ἐξετάσωμε, ποιὲς πράξεις μας ἔγιναν γιὰ τὸ καλὸν μας, καὶ ποιὲς γιὰ βλάβην μας. Ποιὸς λόγος μας ξεστομίσθηκε ἄσκοπα καὶ κακὰ, σὲ λοιδωρίες, σ' αἰσχρολογίας, καὶ σὲ βρισιὰς. Ποιὸς λογισμὸς μας ἐκίνησε τὰ μάτια μας εἰς τὴν ἀκολασία· ποιά μας σκέψῃ τὴν ἐκάναμε πράξιν πρὸς τὸ κακὸν μας, ἢ μὲ τὰ χέρια μας, ἢ μὲ τὴν γλῶσσαν μας, ἢ καὶ μὲ τὰ μάτια μας. Καὶ νὰ προσέξωμε καὶ νὰ φροντίσωμε ν' ἀπαλλαγοῦμε μὲν ἀπὸ κάθε ἄσκοπη καὶ παράλογη δαπάνη. Ἐντὶ δὲ γιὰ τὰ ὅσα ξοδέψαμε ἄσκοπα, ν' ἀποταμιεύσωμε νέα εἰσοδήματα. Ἐντὶ γιὰ τὰ λόγια, ποῦ τὰ ξεστομίσαμε ἀπρόσεκτα, νὰ εἰπῆ εὐχὴς τὸ στόμα μας. Κι' ἐντὶ γιὰ τ' ἀκόλαστα θεάματα ποῦ εἶδαμε, νὰ κάνωμε νηστεῖας κι' ἐλεημοσύνας.

Γιατὶ ἂν πρόκειται νὰ ξοδιάζωμεν ἀστόχαστα, καὶ νὰ μὴν εἰσοδεύωμε τίποτε, μήτε καὶ ν' ἀποθησαυρίζωμε τίποτα καλὸν γιὰ τὸν ἑαυτὸν μας, θὰ καταντήσωμε εἰς τὴν ἐσχατὴν φτώχειαν, καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε, θὰ ἐξαποστείλωμε τὸν ἑαυτὸν μας πρὸς τὴν αἰώνιον κόλασιν τῆς φωτιᾶς.

* * *

Γιὰ μὲν τὰ χρήματά μας λοιπὸν συνηθίζομε νὰ κάνωμε λογαριασμοὺς, μόλις γλυκοχαράξῃ ἢ αὐγὴ. Γιὰ τὰ ἔργα μας δὲ, ἀφοῦ δειπνήσωμε καὶ τὰ βράδυνα, ὅταν εἴμαστε ξαπλωμένοι εἰς τὸ κρεβάτι μας καὶ κανεὶς δὲν μᾶς ἐνοχλεῖ, κι' ὅλα γύρω μας εἶναι ἡσυχία, ἄς

ζητοῦμε εὐθύνες ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας γιὰ ὅσα εἶπαμε καὶ γιὰ ὅσα ἐκάναμε. Κι' ἂν ἰδοῦμε πὼς ἐσφάλαμε σὲ κάτι, ἅς ἐλέγξουμε τὴν συνείδησή μας, ἅς τὸ καλοσκεφθοῦμε, καὶ ἅς τὸ ἐπιτιμήσωμε μὲ τὸν νοῦ μας· κι' ἅς ἀφήσωμε τὸν λογισμό μας νὰ καταφυγῇ τόσο πολὺ, ὥστε, ὅταν ξανασηκωθοῦμε, νὰ μὴν ἀποτολμήσῃ στὸ ἐξῆς νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ στὸ ἴδιο βάραθρο, μὲ τὸ νὰ θυμᾶται τὴν βραδινὴν μας πληγὴν.

* * *

Κι' ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ καταλληλότερος καιρὸς γιὰ λογοδοσίαν, ἄκουσε τί μᾶς λέει ὁ προφήτης. «Ἄ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν καταλύγητε». Γιὰ ὅσα κρυφοστοχάζεσθε μέσα σας, τὰ βράδυνα, ὅταν πέσετε στὸ κρεβάτι, νὰ καταλύγεσθε (Ψαλ. δ', 5). Πολλὰ ἀπὸ τὰ ὅσα κάνομε τὴν ἡμέραν, εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὴν πραγματικὴν μας θέλησιν. Ἐπειδὴ καὶ οἱ φίλοι μᾶς παροργίζουν, καὶ οἱ ὑπηρέτες μᾶς κάνουν συχνὰ θηρία, καὶ ἡ γυναῖκα μας μᾶς λυπεῖ, καὶ τὰ παιδιὰ μας μᾶς κάνουν νὰ πονοῦμε, καὶ μᾶς περιτριγυρίζουν πλῆθος ἀπὸ μέριμνες, ἰδιωτικὰ καὶ δημόσιας. Καὶ δὲν τὸ καταλαβαίνομε τὴν στιγμὴν ἐκεῖνη τί κάνομε, οὔτε καὶ πὼς μᾶς κάνουν ὑποχείριά τους τὰ περιστατικά.

Ὅταν ὅμως ἀπαλλαγοῦμε ἀπ' ὅλα αὐτά, καὶ μείνωμε μονάχοι μας τὰ βράδυνα, καὶ χαίρομαστε τὴν ἡσυχίαν τοῦ βασιλεῦαι γύρω μας, τότε ἅς συγκροτοῦμε τὸ δικαστήριον ἐπάνω στὴν κλίνη μας, γιὰ νάχωμε, μὲ τὴν τέτοια μας κρίσιν, τὸν Θεὸ βοηθὸν μας κι' εὐσπλαγχνικὸν μαζί μας. Ἄν ὅμως καθημερινῶς πέφτωμε στὴν ἁμαρτία καὶ πληγῶνομε τὴν ψυχὴν μας, καὶ δὲν ἀποκτοῦμε τὴν συναισθήσιν τοῦ ξεπεσμοῦ μας — ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ τραυματίζονται διαρκῶς, καὶ μὲ τὸ νὰ τὸ παραθεωροῦν, προκαλοῦν τὸν πυρετὸν καὶ στὰ τελευταῖα, θάνατον πικρὸν στὸν ἑαυτό τους — κατὰ παρόμοιον τρόπον κι' ἐμεῖς, μὲ τὴν συνεχιζόμενὴν αὐτὴν ἀναισθησίαν μας, θὰ προκαλέσωμε, χωρὶς ἄλλο, τὴν τιμωρίαν γιὰ τὸν ἑαυτό μας.

* * *

Ξέρω, πὼς μ' αὐτὰ ποὺ σᾶς λέω σᾶς κουράζω καὶ σᾶς στενοχωρῶ. Ἐχομεν ὅμως γλυκὴν καὶ ἡμερο Δεσπότην. Καὶ δὲν θέλει τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ τοῦ δώσωμε ἐμεῖς τὴν ἀφορμὴν, κι' ἀμέσως θὰ μᾶς φανερώσῃ τὴν φιλανθρωπίαν του. Γιατί, ἂν πέφτοντας στὴν ἁμαρτία καὶ μένοντας ἀτιμώρητοι δὲν ἐγινόμεσθε χειρότεροι, θὰ μᾶς συγχωροῦσε ἴσως τὴν κόλασίν μας. Ἄλλὰ τὸ ξέρει πολὺ καλὰ αὐτό, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀτιμωρησία μας, ὅταν ἁμαρταίνωμε, δὲν μᾶς βλέπτει λιγώτερον ἀπὸ τ' ἁμαρτήματά μας, γι' αὐτὸ καὶ μᾶς τιμωρεῖ, ὅχι γιὰ τὸ μᾶς ζητεῖ λόγον γιὰ τὰ περασμένα, ἀλλὰ γιὰ νὰ μᾶς διορθώσῃ μελλοντικά.

Ἐπίδοση ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΣΑΝ ΠΡΟΤΥΠΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Β) Ο ΠΑΥΛΟΣ ΔΑΔΟΥΧΟΣ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Τὸ λυτρωτικὸ μῆνυμα τ' οὐρανοῦ πιστὰ ἔκτοτε διακονεῖ. Αὐτὸ τὸ λαμπερὸ φῶς τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ κενοῦ Τάφου σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμον σκορπίζει, γιὰ νὰ πιστεύσουν, νὰ φωτισθοῦν, νὰ λυτρωθοῦν καὶ ν' ἀναγεννηθοῦν, ὅσο εἶναι δυνατόν, περισσότεροι ἄνθρωποι.

Ἐσχύνεται ὁ Παῦλος στὶς ἀνθρώπινες κοινωνίες μὲ μιὰ ἀσίγαστη κι' ἐνθουσιώδη ὀρμητικότητα. Μοιάζει μ' ὀρμητικὸ ποτάμι, μὲ θορυβώδη καταρράκτη. Τρέχει παντοῦ. Γυρίζει μὲ τὴν ἄσβεστη φλόγα τῆς πίστεως στὴ ψυχὴ, κηρύττοντας μὲ δύναμι τὸν πανυπερτέλειο Κύριο. Γεωργῶνει ἀκούραστα, καὶ καταρδεύει τὴ γῆ. Σπέρνει τὸν εὐαγγελικὸ καὶ ψυχοσωτήριον σπόρο. Καλλιεργεῖ συστηματικὰ καὶ χαλυβδώνει πάμπολλες ψυχές, πού διψασμένες καὶ πονεμένες βρίσκουν ξεκούρασμα, παρηγοριά, στήριγμα, στὴν ἄωμη θρησκεία τῆς Ἀγάπης. Γίνεται σ' ὅλους τὸ πᾶν, μὲ τὸν ἀντικειμενικὸ σκοπὸ νὰ κερδήσῃ ὅσο τὸ δυνατόν πρὸ πολλοὺς ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους. Κι' αἰσθάνεται ἐξαιρετικὴ ἱκανοποίησι κι' εὐχαρίστησι, ὅταν κι' ὁ ἴδιος διαπιστώνῃ, πὼς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ἡ πίστις ἡ χριστιανικὴ, μ' ἀστραπιαία δύναμι ἐξαπλώνεται, κι' ἀσκεῖ τεράστια ἐπίδρασι σὲ μύριες εὐγενικὲς κι' ὠραῖες ψυχές.

Εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς δραστηριότητός του, γιὰ τὴν διάδοσι τῆς πίστεως, τὰ ὅσα ὁ ἴδιος γράφει στὶς ἐπιστολές του. Ἔχει πλήρη συνειδησι, ὄχι μόνο τῆς σωτηρίας, πού συντελέσθηκε προσωπικὰ στὸν ἑαυτό του, ἀπ' τὴ στιγμή πού ὠμολόγησε πίστι στὸ Χριστό, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀποστολικότητός του. Διὰ μέσου τοῦ Χριστοῦ—τονίζει—ἔλαβα κι' ἐγὼ τὸ δῶρον τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα, γιὰ νὰ διαδοθῇ ἡ πίστις κ' ἡ ὑπακοή, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται ἀνάμεσα σ' ὅλα τὰ ἔθνη γιὰ τὴ δόξα τοῦ ὀνόματός Του. Λέω αὐτούσια τὴν ἀλήθεια· δὲν ψεύδομα. Ἄπ' τὸν Κύριο τοποθετήθηκα κήρυκας καὶ Ἀπόστολος καὶ Διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν στὴν πίστι, καὶ στὴν ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου Του. Καὶ τὸ κήρυγμά μου, τὸ ὁποῖο γίνεται μὲ δύναμι Θεοῦ, μὲ ἀπόδειξι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κι' ὄχι μὲ συναρπαστικὸς καὶ πιθανοὺς λόγους ἀνθρωπίσης σοφίας—καὶ τοῦτο γιὰ νὰ μὴ στηρίζεται ἡ πίστις ἐπάνω σ' αὐτήν, ἀλλὰ στὴ χάρι καὶ δύναμι τοῦ Θεοῦ—ἡ διδασκαλία μου—ἀναφωνεῖ—περιέχει τὸ σταυρικὸ θάνατο τοῦ Χρι-

στοῦ. Γι' αὐτὸ εἶναι δύναμις Θεοῦ, ἡ ὁποία δίνει τὴ σωτηρία σ' ὅλους αὐτούς, πού πιστεύουν στὸν Σωτῆρα Κύριο. Αὐτὸ κηρύττω ἐγώ, τὸ ἴδιο κι' οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι, πού δὲν εἶμαστε τίποτε ἄλλο παρὰ ὄργανα καὶ ὑπηρέτες τοῦ Θεοῦ, καὶ με αὐτὸ τὸ κήρυγμα, τὸ ὁποῖο πρόθυμα ἀκούσατε καὶ παραδεχθήκατε, ὠδηγηθήκατε στὴν πίστι. Κι' ἐδίδαξα με δύναμι καὶ παρρησία σ' ὅλους, παντοῦ, τὴν ἀνάγκη τῆς μετανοίας, ἀπέναντι στοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἀνάγκη τῆς πίστεως στοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος παρέχει σ' ὅσους σ' Αὐτὸν πιστεύουν τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν τους, καὶ τὴν κληρονομία μ' ἐκείνους, πού ἔχουν ἀγιασθῆ.

Ἔτσι ὁ Παῦλος, με τὶς ἀλλεπάλληλες περιοδεῖες καὶ τὰ φλογερὰ κηρύγματά του, εὐαγγελίζεται σ' ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη τὴ χριστιανικὴ πίστι, πού προσπαθοῦσε κάποτε νὰ ἐξαφανίσῃ. Ἰδρύνει ἐκκλησίες — ἀνάμεσα στὶς ὁποῖες καὶ τὴ δική μας στὴν περιδοξὴ Νικόπολι — τὶς ὁποῖες ἐπισκέπτεται, με τόση στοργὴ καὶ ἀγάπη, ὥστε νὰ στερεώνωνται στὴν πίστι καὶ νὰ καρποφοροῦν.

Γράφει στοὺς Ρωμαίους : Ἐχω μεγάλο πόθο νὰ σᾶς δῶ, γιὰ νὰ σᾶς μεταδώσω χάρισμα πνευματικὸ· κι' ἔτσι νὰ στηριχθῆτε, καὶ νὰ στερεωθῆτε πνευματικά. Με τοῦτο ἐννοῶ, πῶς θέλω νὰ παρηγορηθῶ κι' ἐγὼ εὐρισκόμενος μεταξύ σας, βλέποντας τὴν πίστι σας, καθὼς καὶ σεῖς νὰ παρηγορηθῆτε ἀπ' τὴ δική μου πίστι.

Κι' ὄχι μόνο προσωπικὰ ὁ ἴδιος ἐπισκεπτόταν ὅλες τὶς ἐκκλησίες, γιὰ τὶς ὁποῖες διατηροῦσε πάντοτε ἀγωνιώδη φροντίδα, ἀλλ' ἔστελλε καὶ ἀντιπροσώπους του γιὰ νὰ στηρίξῃ, νὰ παρηγορήσῃ, καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς χριστιανοὺς των στὴν πίστι.

Μὲ τί εὐχαρίστησι, καὶ με πόση ἱκανοποίησι, δὲν ἔγραφε στὶς διάφορες ἐπιστολές του γιὰ τὴν πρόοδο καὶ αὐξησι τῆς πίστεως, τὴν ὁποία διαπίστωνε παντοῦ ! Εὐχαριστοῦσε τὸν Θεὸν ἀπ' τὰ τρίσβαθα τῆς ψυχῆς του γιὰ τοὺς ρωμαίους χριστιανοὺς λ.χ. ἐπειδὴ ἡ πίστις των διεφθιμίζετο, κι' ἦταν ξακουσμένη σ' ὅλο τὸν κόσμον. Ἄλλοτε πάλι ἐσημείωνε στοὺς χριστιανοὺς τῆς Θεσσαλονίκης : ἔχομε χρέος νὰ εὐχαριστοῦμε πάντοτε τὸν Θεὸν γιὰ σᾶς, πού ἔχετε τόσο ἀγαπηθῆ ἀπ' τὸν Κύριο, ὄχι μόνο γιὰτὶ αὐξάνει σταθερὰ ἡ πίστις σας, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ σᾶς διάλεξε ἀπ' τὴν ἀρχή, πρὶν ἀπ' ὅλους τοὺς αἰῶνες, γιὰ νὰ σωθῆτε με τὸν ἁγιασμό, πού μεταδίνει τὸ ἅγιο Πνεῦμα, καὶ με τὴν πίστι στὴν ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ στὴ σωτηρία σας αὐτῇ, με τὴν πίστι καὶ τὸν ἁγιασμό, σᾶς ἐκάλεσε

ὁ Θεὸς μὲ τὸ Εὐαγγέλιον ποὺ κηρύττομε, γιὰ ν' ἀποκτήσετε, μὲ τὴν ὑπακοή σας σ' αὐτό, τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ. Ὅμως, κοντὰ σὲ σᾶς — συμπλήρωνε πρὸς τοὺς Κορινθίους — ἔχομε τὴν ἐλπίδα, πὼς ὅσο αὐξάνεται ἡ πίστις σας, θ' ἀναδειχθοῦμε κι' ἐμεῖς οἱ Διδάσκαλοι σας μέσα στὰ ὄρια τῆς δικαιοδοσίας, ποὺ μᾶς δόθηκε ἀπ' τὸ Θεό, θὰ ἐπεκταθῆ ἀκόμη κι' ἡ δρᾶσις μας μὲ τὸ παραπάνω.

Γενικὰ θὰ μπορούσαμε νὰ παρατηρήσωμε, πὼς τὸ τρόπον τῆς νίκης τοῦ μεγάλου Παύλου ὑπῆρξε λαμπρό. Δὲν διέδωσε μόνο ἄφθονα καὶ παντοῦ τὴ χριστιανικὴ πίστι, δὲν ὕψωσε παντοῦ, μέχρι τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τοῦ Καπιτωλίου τὸ λάβαρο τοῦ Σταυροῦ, ἀλλ' ἔδωκε τέτοια οὐράνια πνοή, ποὺ γιγαντώθηκε τὸ κήρυγμά του, κι' ἔκαρποφόρησε πλουσιοπάροχα.

Γι' αὐτὸ νοιώθει ἰδιαίτερη εὐχαρίστησι, βαθεῖα ἱκανοποίησι. Ρίχνει τὴ ματιά του σ' ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη· καὶ βλέπει ἓνα πλῆθος ἀπὸ ἐκλεκτὰ παιδιὰ του, τὰ ὁποῖα ἐγέννησε «ἐν Χριστῷ»· παρατηρεῖ ἓνα πλῆθος ἀπὸ ἐκκλησίαι Χριστοῦ, ποὺ φέρουν ἀνεξίτηλα τὴν σφραγίδα του, νὰ ὑμνολογοῦν καὶ νὰ δοξολογοῦν ἐπάξια τὸ ὑπερύμνητο ὄνομα τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι ἡ πίστις ποὺ διέδωσε θεμελιώθηκε ἀδιάσειστα, κι' ἐθριάμβευσε.

Πὼς νὰ μὴν αἰσθάνεται βαθεῖα τὴν «ἐν Κυρίῳ» καύχησι ;

Γ) Η ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΙ

Τὸ κεφάλαιο τοῦτο μᾶς προκαλεῖ τὸ δέος. Ἀλλὰ δὲν εἶναι παράξενο φαινόμενο γιὰ τὴν ἱστορία κάθε μεγάλου κι' ἐπιβλητικοῦ ἔργου. Ὅπου δηλαδὴ γίνεται ἀγώνας ἱερός, ἐκεῖ θ' ἀκολουθοῦν ὅπωςδήποτε καὶ ἀντιδράσεις, θυσίες, αἵματα! . . .

Κι' ὁ Παῦλος θυμᾶται πάντοτε, μὲ βαθεῖα λύπη καὶ ἀπερίγραπτη συγκίνησι, τὸ μαρτυρικὸ θάνατο μὲ λιθοβολισμό, τοῦ, νεαροῦ στὴν ἡλικία ἀλλὰ τόσο φλογισμένου στὴ χριστιανικὴ πίστι, ἀρχιδιακόνου Στεφάνου.

ὦ ! ἡ μορφή του βρίσκεται ὀλοζώντανη μπροστά του. Τότε τὸν κατεδίωξε· τώρα τὸν θαυμάζει. Τότε κατῶρθωσε τὴν κατάπνιξι τῆς φωνῆς του, ποὺ τόσο ζωηρὰ ἐκήρυττε τὴν πίστι τοῦ Χριστοῦ· τώρα μιμεῖται τὸ παράδειγμά του, καὶ γίνεται ἀπτόητος καὶ θαρραλέος διαγγελέας τῆς. Τότε συνήργησε γιὰ τὴ φρικτὴ θανάτωσί του· τώρα κι' ὁ ἴδιος θυσιάζεται πρό-

θυμα, γιά τὸ ἴδιο πράγμα, γιά τὴν πίστι τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀγία !

Ὀλόκληρος ὁ βίος τοῦ Παύλου, ὕστερα ἀπ' τὴν ἐπιστροφή του στὸ Χριστό, ἦταν μιὰ ὀλοζώντανη θυσία.

Στὴ Δαμασκὸ, ὅπου πρωτάρχησε τὰ φλογερὰ κηρύγματά του γιά τὸ Χριστό «ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ», ἀντιμετώπισε ἀμέσως τὸ μένος τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι συνεφώνησαν κι' ἀποφάσισαν νὰ τὸν σκοτώσουν ! Καὶ γι' αὐτὸ νύκτα καὶ μέρα παραφύλαγαν στὶς πύλες τῆς πόλεως ἀπ' ὅπου θὰ περνοῦσε, γιά νὰ πραγματοποιήσουν τὸν ἀνίερο σκοπὸ τους ! Ἄλλ' οἱ χριστιανοὶ τῆς Δαμασκοῦ σκέφθηκαν τότε, κι' ἕνα βράδυ τὸν κατέβασαν μὲ σχοινὶ μέσα σ' ἕνα κοφίνι, ἀπὸ κάποιον παράθυρο τοῦ τείχους τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖο σώζεται μέχρι σήμερα. Ἔτσι τὸν ἐφυγάδευσαν κρυφὰ καὶ σώθηκε ἀπὸ βέβαιο θάνατο.

Λίγο κατόπιν, σὰν βρέθηκε στὰ Ἱεροσόλυμα, οἱ ἐκεῖ Ἰουδαῖοι, πού τὸν ἄκουσαν νὰ ὀμιλῇ μὲ παρρησία καὶ πειστικότητα, πὼς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι πραγματικὰ ὁ Μεσσίας Κύριος, σκέφθηκαν τὸ ἴδιο· κι' ἐζητοῦσαν ἐπίμονα κατάλληλη εὐκαιρία γιά νὰ τὸν δολοφονήσουν ! Καὶ τότε ὅμως οἱ ἀδελφοὶ χριστιανοὶ φρόντισαν καὶ τὸν κατέβασαν μὲ κάθε ἀσφάλεια ἀπ' τὰ Ἱεροσόλυμα στὴν Καισάρεια, κι' ἀπ' ἐκεῖ στὴν Ταρσό.

Καὶ μετέπειτα στὴν Ἀντιόχεια τῆς Πισιδίας, στὸ Ἰκόνιο, στὰ Λύστρα, στοὺς Φιλίππους καὶ στὴ Θεσσαλονίκη, στὴ Βέρροια καὶ στὴν Ἐφεσο, πάλι στὰ Ἱεροσόλυμα, ἐπιστρέφοντας ἀπ' τὴν τρίτη ἀποστολικὴ περιοδεία του, ὅπου ἔκτακτα γεγονότα συνέβησαν ἐναντίον του, γιὰτὶ μερικοὶ Ἰουδαῖοι ἔκαμαν συνωμοσίαν κι' ὠρκίσθησαν ν'ἀναι ἀναθεματισμένοι καὶ καταραμένοι σ' αἰώνια καταστροφή ἀπ' τὸ Θεό, ἂν θὰ ἔτρωγαν ἢ θὰ ἔπιναν πρὶν σκοτώσουν τὸν Παῦλο ! Κι' ἐπηκολούθησε βέβαια ἡ σύλληψις κι' ἡ φυλάκισις του στὴν Καισάρεια (δυσὸ χρόνια), κι' ὕστερα στὴ Ρώμη (ἄλλα δυσὸ χρόνια) ὅπου στὸ τέλος ἀθωώθηκε.

Ὅλα αὐτὰ φυσικὰ παρουσιάζουν τοὺς φανεροὺς διωγμοὺς κατὰ τοῦ ἁγίου Παύλου, πού ἐναντίον του ξέσπασαν μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ μεταλαμπάδευε τόσο ἔξοχα, τόσο πειστικὰ κι' ἀποτελεσματικὰ τὴν πίστι τοῦ Χριστοῦ.

Ἄλλ' ὁ Ἀπόστολος ἀντιμετώπιζε κάθε στιγμή καὶ ὥρα τῆς καθημερινῆς ζωῆς του κι' ἄλλους πολλοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ἀναγκάσθηκε κάποτε νὰ περιγράψῃ μὲ λίγα λόγια

στούς Κορινθίους : 'Υπέστην στο σῶμά μου—λέει—κτυπήματα καὶ πληγές κατὰ τρόπο ὑπερβολικό. Ρίχθηκα στίς φυλακές περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο. Ἀντιμετώπισα πολλές φορές κίνδυνο σοβαρὸ νὰ θανατωθῶ ! Ἀπ' τοὺς Ἰουδαίους πέντε φορές σκληρὰ κι' ἀπάνθρωπα μαστιγώθηκα. Τρεῖς ἄλλες φορές ἔλεεινὰ ραβδίσθηκα. Κάποτε ἄλλοτε λιθοβολήθηκα. Ἐπίσης τρεῖς φορές ὑπέστην ναυάγιο, μάλιστα ἔμεινα σ' ἓνα ἀνοικτὸ πέλαγος, ἐπὶ ἓνα ὁλόκληρο ἡμερονύκτιο, καὶ μ' ἔδερναν ἄγρια τὰφρισμένα κι' ἀπειλητικὰ κύματα. Ὑπηρέτησα τὸν Κύριό μου πεζοπορώντας τίς περισσότερες φορές, μὲ κινδύνους μέσα σὲ πλημμυρισμένα—κατὰ τὸν χειμῶνα—ποτάμια, μὲ κινδύνους ἀπὸ ληστές, πού παραμόνευαν στὰ μέρη τῶν περιοδειῶν μου, μὲ κινδύνους ἀπ' τὸ δικό μου Ἰουδαϊκὸ γένος, ἀπ' τὸ ὁποῖο ἔγινε θανάσιμα μισητός, ἐπειδὴ ἐκήρυττα, πὼς οἱ ἄνθρωποι θὰ σωθοῦν ἀποκλειστικὰ μὲ τὴν πίστι στὸ Χριστό, ὁ Ὅποιος διεκήρυξεν ὁλοκάθαρα «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται»· μὲ κινδύνους ἀπὸ εἰδωλολάτρες· μὲ κινδύνους μέσα σὲ πόλεις· μὲ κινδύνους μέσα σ' ἐρημιές· μὲ κινδύνους στὴ θάλασσα, πού ταξίδευα γιὰ τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου· μὲ κινδύνους ἀπὸ ἀνθρώπους πού ἦταν ψευδάδελφοι, κι' ἔφεραν ὑποκριτικὰ τ' ὄνομα τοῦ χριστιανοῦ. Χωρὶς καμμιά ὑπερβολὴ πάντοτε ὑπηρέτησα τὸν Κύριο, μὲ κόπο καὶ μόχθο, μὲ ἀγρυπνίες πολλές φορές, μὲ πείνα καὶ μὲ δίψα—ὅταν ἤμουν ἀπομονωμένος σὲ μακρινές ὁδοιπορίες—μὲ νηστείες πολλές φορές, μὲ ψῦχος καὶ μὲ γυμνότητα

'Αξιθαύμαστος εἶναι πραγματικὰ γιὰ ὅλα αὐτὰ ὁ Παῦλος, γιὰ τὴ μεγάλη του ἀντοχὴ—μολονότι ἦταν σωματικὰ ἄρρωστος—γιὰ τὴν ὑπομονὴ κι' ἀνεξάντλητη καρτερικότητά του, γιὰ τὴ διαρκῆ θυσία του στὸν ἱερό βωμὸ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τὸ «ἐγὼ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεώς» μου, πού τῶγραφε ἀγόγγυστα ἀπ' τὴ β' φυλακὴ του στὴ Ρώμη, εἶναι τὸ ἔξοχο τραγούδι ἐνὸς ἀνθρώπου, πού βρισκόνταν συνέχεια ἐπάνω στίς ἄχραντες πνευματικὲς ἐπάλλξεις τῆς πίστεως, ἀκατάβλητος ἀγωνιστὴς τῆς, ἐνῶ ταυτόχρονα μεσουρανοῦσε, ἢ καλύτερα στὰ οὐράνια ζοῦσε κοντὰ στοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ εἶναι ὁ μοναδικὸς ἄνθρωπος πού κατῶρθωσε καὶ εἶπε τὸ «ζῶ οὐκέτι ἐγὼ· ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός».

'Ολόκληρη ἡ ζωὴ του ἦταν, μὲ ἄλλα λόγια, μιὰ θυσία. Θυσία γιὰ τὴν πίστι τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ξέρει, καὶ τὸ αἰσθάνεται, πὼς τίποτε δὲν παρέλειψε ἀπ' ὅ,τι χρειαζόνταν νὰ πράξει γιὰ τὴ δόξα τοῦ Ἐσταυρωμένου, γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Τὸ συναίσθημα τῆς ἐσωτερικῆς χαρᾶς, γιὰ τὸ θρίαμβο τῆς πί-

στεως, τὸν κάνει νᾶναι γεμᾶτος ἱκανοποίησι. Κι' ἔτσι ἤρεμα, ἄφοβα, αἰσιόδοξα, περιμένει μέσα στὴν κάθυγρη φυλακὴ τῆς Ρώμης, τῆ στιγμῆ τῆς θυσίας του, γιὰ νὰ ἐπισφραγίσῃ πιά, μὲ τὸ ἴδιο τὸ αἷμά του τὴν πίστι του, τὸ ἔργο του. Γι' αὐτό, κάνοντας ἓνα σύντομο ἀπολογισμό, αὐτὴ τὴν τραγικὴ ὥρα, γράφει ἐπιγραμματικά: «Ὁ καιρὸς, ποὺ θὰ φύγω ἀπ' τὸν προσωρινὸ αὐτὸ κόσμον πλησιάζει. Εἶμαι ὅμως ἔτοιμος, καὶ σὰν σπονδὴ θὰ χύσω ὀλοπρόθυμα τὸ αἷμά μου στὸν Κύριό μου. Μὰ εἶμαι ὀλότελα ἀτάραχος. Αἰσθάνομαι ζωηρά, πὼς σ' ὀλόκληρη τῆ ζωῆ μου ἀγωνίσθηκα θαρρετὰ τὸν καλὸ τῆς πίστεως ἀγῶνα. Ἐφθασα πιά στὸ τέλος τοῦ δρόμου τῆς ἀρετῆς. Ἐξεπλήρωσα στὸ ἀκέραιον τὸ καθῆκόν μου, σὰν δοῦλος καὶ Ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μετέδωκα καὶ διεφύλαξα τὴν πίστι μου σ' Αὐτόν. Ἔτσι, ὁ σκοπὸς τῆς ἐδῶ ζωῆς μου τελείωσε. Καὶ δίκαια λοιπὸν περιμένω νὰ λάβω ἀπ' τὸν ἀγωνοθέτη Κύριο τὸ ἀμαράντινον στεφάνι τῆς τρισευτυχισμένης κι' αἰώνιας ζωῆς στὴν οὐράνια βασιλεία Του»

Τὴν ὥρα ποὺ ἔφευτε τὸ κεφάλι του ἀπ' τὸ σκληρὸ κτύπημα τοῦ ξίφους τοῦ δημίου θ' ἀκούστηκαν ἀναμφισβήτητα τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ ἀγίου Ἀποστόλου: «Τὴ ν πίστιν τε τήρηκα! . . .».

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

— «Τί μέ δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ ;»

— «Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου».

Ἡ στιχομυθία αὐτὴ διεξήχθηκε μέσα στὶς φυλακὲς τῶν Φιλίππων, ἀνάμεσα στὸ δεσμοφύλακα καὶ τὸ δέσμιο Ἀπόστολο Παῦλο. Καὶ τὸ θαῦμα συντελέσθηκε. Γιατὶ ὁ δεσμοφύλακας, μαζί μ' ὅλη τὴν οἰκογένειά του, ὡμολόγησε πίστι στὸ Χριστό, δέχθηκε τὸ ἅγιο βάπτισμα, καὶ σώθηκε!

Τὸ ἴδιο ἐρώτημα πρέπει ν' ἀπασχολῆ καὶ τὸν καθένα μας: Τί πρέπει νὰ κάμω γιὰ νὰ σωθῶ;

Ὁ θεόμορφος διδάσκαλός μας Παῦλος μᾶς δίνει τὴν ἴδια ἀπάντησι: Πίστευσε ζωντανά, ἔμπρακτα, στὸν Ἰησοῦ Χριστό, σὰν μονάκριβο Λυτρωτὴ καὶ ὑπέρτατο Κύριο, καὶ θὰ σωθῆς.

Ἄλλ' ἢ πίστις στὸ Θεὸ εἶναι αὐθόρμητη ἐνέργεια τῆς καρδιάς τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι γιὰ ὅλους· ἀλλὰ γίνε-ται δεκτὴ μόνο ἀπ' ἐκείνους, ποὺ ἔχουν διάθεσι πραγματικὴ

κι' ειλικρινή. Ἡ βία δὲν ἔχει θέσι. «Ὅστις θέλει...». Ὅτι εἶναι ὁμως ὠφέλιμο, χρήσιμο καὶ ἀναγκαῖο νὰ πιστεῦη κανεὶς στὸν Κύριο καὶ Θεό μας, στὸ Δημιουργὸ καὶ Πλάστη μας, δὲν χωρεῖ συζήτησις. Τὸ ζήτημα εἶναι, πῶς χριστιανοὶ πολλοὶ παραπαίουν σοβαρὰ στὰ ζητήματα τῆς πίστεως, ἐνῶ ἔχουν ὁμολογήσει πίστι στὸ Χριστό, καὶ φέρουν τ' ἅγιο Ὄνομά Του. Τοῦτο ὁμως εἶναι ἀπαράδεκτο. Δείχνει ἀνακολουθία, ἀσυνέπεια, ἄρνησι. Ἡ εἶσαι χριστιανὸς—καὶ φυσικὰ πιστεύεις—ἢ δὲν εἶσαι. Μέσος ὄρος δὲν χωρεῖ.

Ὁ Παῦλος συνιστᾷ γι' αὐτὸ νὰ ἐξετάζωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἂν βρισκόμαστε στὴν πίστι. Καὶ παρακαλεῖ νὰ κραταιωθοῦμε ἐσωτερικὰ μὲ δύναμι διὰ μέσου τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥστε νὰ κατοικήσῃ, διὰ μέσου τῆς πίστεως, μέσα στὶς καρδιές μας ὁ Χριστός. Ἀκόμη μᾶς προτρέπει νὰ μένωμε—κατὰ τὴν ὑπόσχεσι πού ἐδώσαμε τὴν ὥρα τοῦ Βαπτίσματός μας— ἅ με τ α κ ῖ ν η τ ο ι σ τ ῆ ν π ῖ σ τ ι, ἢ ὁποῖα—σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου—τὰ πάντα φωτίζει, κι' ὅλα τ' ἁγιάζει. Ὅπου ὑπάρχει πίστις, ἐκεῖ βρίσκεται καὶ δύναμις· ὅπου ἀπιστία, ἐκεῖ ἀρρώστεια καὶ κακοδαιμονία. Κι' ἡ πίστις εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ πηγὴ ὅλων τῶν ἀγαθῶν. Γι' αὐτὸ χρειάζεται νὰ πάρετε τοῦτο τὸ ὄπλο τῆς σωτηρίας... Δὲν θέλετε ν' ἀκολουθήσετε τὸν Παῦλο ; ... Πιστεύετε στὴν ἀλήθεια καὶ μὴν ἀντιλέγετε σ' αὐτήν. Ἀληθινὴ σοφία εἶναι ἡ πίστις.

Εἶθε λοιπὸν νὰ δώσῃ ὁ καλὸς Θεός, μὲ τὴν ἐμπνευσι καὶ καθοδήγησι τοῦ πανευφήμου Ἀποστόλου Παύλου, τοῦ Διδασκάλου κι' ἐκχριστιανιστοῦ μας, ὁ Ὅποῖος γι' αὐτὸ ξεχωριστὰ πρέπει νὰ εἶναι γιὰ μᾶς πρότυπο πίστεως χριστιανικῆς, ὑπόδειγμα ἀγίας ζωῆς, νὰ ὀπλισθοῦμε ὅλοι μας μὲ τὸ θώρακα τῆς πίστεως· νὰ γεμίσῃ τίς ψυχές μας μὲ κάθε χαρὰ, εἰρήνη καὶ ἀγάπη· νὰ φλογίσῃ τίς καρδιές μας μὲ πίστι ζωντανὴ κι' ἐλπίδα ἀνίκητη, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς Πίστεώς μας.

(Τέλος)

Ἀρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΩΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑ ΜΑΣ

ΒΙΒΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ

Α

Στὴ Βιβλικὴ Ἀποκάλυψι ἔχομεν καὶ τὴν ἱκανοποιητικὴ καὶ ἀληθινὴ ἀπάντησι στὸ μεγάλο ἐρώτημα ποῦ βαίνει τελικὰ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ἡ ἀπάντησις δίδεται μὲ τὸ θριαμβευτικὸ γεγονός τῆς εἰς οὐρανοὺς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Τὸ γεγονός αὐτὸ πρέπει πολὺ νὰ τονίζεται, ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὸν πιστόν, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος διεκήρυξε: «Ἐὰν ὑψωθῶ διὰ τοῦ Σταυροῦ ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἀναληφθῶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, θὰ ἐλκύσω πρὸς τὸν ἑαυτὸ μου ὄλους, ὅσοι θὰ πιστεύσουν εἰς ἐμὲ» (Ἰωάν. ιβ', 32· πρβλ. Ἐφεσ. β', 4-6).

Τὰ ἀπειροδύναμα γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐξετυλίχθησαν ἐν τῷ Χριστῷ εἶναι ἡ ἐνσάρκωσις, σταύρωσις, ἀνάστασις, ἀνάληψις καὶ ἀποστολὴ Πνεύματος Ἁγίου. Αὐτὰ ἔχουν βάσιν τὸν Θεόν, ποῦ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὰ ὄντα ποῦ τὸν λατρεύουν καὶ τὸν ζητοῦν. Ὁμιλοῦν δι' αὐτὰ οἱ αὐτόπται, τὰ ἐπίσημα ὄργανα, καθὼς διαβάζουμε στὴ Γραφή, ὡς καὶ στὰ Λουκ. κδ', 50-51, Ἐβρ. η', 1-2, θ', 24-26... Διὰ μέσου τῶν θείων αὐτῶν γραμμῶν τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ πνεῦμα τῆς πίστεως διασχίζει τὸ ὄρατὸ σύμπαν καὶ φθάνει στὸ ἀόρατο. Τὰ μυστήρια τοῦ οὐρανοῦ καταπλήσσουν τὴν ἐπιστήμη. Τὰ τηλεσκόπια, φασματοσκόπια καὶ διαστημόπλοια διασχίζοντα τὸ ὄρατὸ ὕλικὸ σύμπαν καὶ θεωροῦντα τὸν κλειστὸν οὐρανὸν τοῦ Ἀϊστάϊν, περιορίζουν τὸ σύμπαν μέχρι τοῦ κλειστοῦ οὐρανοῦ. Αἱ τῆς Βίβλου ὅμως διακηρύξεις μᾶς ἀνοίγουν εὐρύτερον ὀρίζοντα καὶ μᾶς μεταφέρουν ἔξω τοῦ κλειστοῦ καὶ μᾶς εἰσάγουν στὸν τρίτον οὐρανόν, τοῦ ὁποῖου προηγοῦνται ὁ α' ἀτμοσφαιρικός καὶ ὁ β' ὁ ἀστερόεις, ὁ κλειστός. Ὑπάρχει καὶ ὁ ἔξω τῆς ὕλης, ποῦ ἐρευνᾷ τὸ τηλεσκόπιον, γ' οὐρανός, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποκαλύπτεται ὁ Θεὸς μὲ τὸν ἔνδοξο καὶ ἀπερίγραπτον καὶ μεγαλειώδη τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐξέλεξε νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὰ πνευματικὰ ὄντα, ὁ «Βασιλεὺς τῶν Βασιλέων καὶ Κύριος τῶν Κυριευόντων, ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον». Ὁ θ. Παῦλος μᾶς ὀμιλεῖ περὶ τρίτου οὐρανοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἀήρπάγη καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα...» (Β' Κορινθ. ιβ', 2).

Εἰς τὴν ἔνδοξο αὐτῆ σφαῖρα τοῦ Γ' οὐρανοῦ, ὅπου εἶναι τὸ θεῖον κέντρον τοῦ παντός, ἐκεῖ ὑψώθη ὁ Χριστὸς διὰ τῆς Ἀναλήψεως καὶ εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς ὡς πρωτοπύργος καὶ ἀντιπρόσω-

πρός μας. "Ένα τόσο μεγάλο γεγονός έπρεπε νά τò κρατῶμεν ὡς σημαϊαν ὁμολογίας καί ἐγγύησιν τῆς σωτηρίας μας ('Εβ. δ', 14). Ἄνῆλθε λοιπὸν ὁ Χριστὸς διασχίσας ὅλας τὰς ἱεραρχίας τοῦ κόσμου, καί ἐνεθρονίσθη στὰ δεξιὰ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλοσύνης. Ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ἄπειρον καί ἀπόλυτον Πνεῦμα, ἀλλὰ καθὼς ἔκαμε συγκατάβασιν ἐνανθρωπήσεως, ἔχει ἀνάλογο συγκατάβασιν ἀποκαλύψεως, μεγαλειώδους στὸν ὑπερβατικὸ κόσμον.

Ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ ἔχει μεγάλη δύναμι καί ἀποτελέσματα αἰώνια («νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν (διὰ τὴν ἐξαλειφθῆ) ἀμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται») ('Εβρ. θ', 26). Αἱ διαστάσεις τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας, τὴν ὁποίαν ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἐπιτελεῖ, περιγράφονται στὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή. Ἡ σωτηρία διὰ τοῦ Χριστοῦ ἔχει: μῆκος, διήκει διὰ μέσου ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς δημιουργίας μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων. Πλάτος, ἔχει ἀκτῖνα ὅχι μόνον ἐνὸς ἔθνους, ἀλλ' ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα «ὁ δούς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων» (Α' Τιμ. β', 6). Βάθος, τὰ σωτηριώδη ἀποτελέσματά του φθάνουν μέχρι τοῦ Ἄδου. Τέλος ἔχει ὕψος, στὰ ὕψη τοῦ ὑπερβατικοῦ κόσμου, ὅπου ἀνυψώνει τὸν σφζόμενον, θ' ἀνυψώση κάθε ἀμαρτωλὸν ποὺ πιστεύει στὸ Χριστό. Ὁ δοξασθεὶς Χριστὸς παραλαμβάνει ἕνα ἕκαστον τῶν λελυτρωμένων τώρα καί θὰ ἔλθῃ ἐπίσημος ὥρα ἐν τῷ θείῳ Σχεδίῳ ὅτε θὰ ἀποκαλυφθῆ νὰ παραλάβῃ ὁμαδικὰ διὰ τῆς ἀρπαγῆς, διὰ ν' ἀνοιχθῆ ἄλλο κεφάλαιον, σελίδες νέαι, νέον βιβλίον, νέα ἱστορία.

Μὲ τὸ περίφημον γεγονός τῆς Ἀναλήψεως ἀποκαλύπτεται ἡ οὐράνιος Ἱερουσαλήμ. Ὁ πρωτοπόρος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰσήλθε καί ἀφήνεται σὲ μᾶς νὰ ἐκτιμήσουμε τὰς ἀληθείας αὐτὰς καί τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Μὲ τοιαύτη προοπτικὴ μπορούμε νὰ ζοῦμε, ζωογονούμενοι, χαίροντες, εἰρηνεύοντες. Μία ἀνύψωσις μᾶς ἐφοδιάζει μὲ μιὰ ἀνώτερη πνοή. Τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς ἔχει τὴν τελεία ἱκανοποίησί του, ἀλλὰ καί μὲ ἀποτελέσματα ἀλλαγῆς χαρακτῆρος. Ἴδου τὸ θαῦμα. Πρέπει νὰ εἴμεθα ἄνθρωποι θετικοί, νὰ βλέπωμεν τὰ πράγματα καί ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων νὰ κρίνωμεν. Δώσατε ἕνα Εὐαγγέλιον καί παρατηρήσατε, ἀντὶ χασισοπότου καί χαρτοπαίχτου, ἕνα θαῦμα ἱστορικό, μιὰ ἀναγεννημένη ψυχὴ, ποὺ μπῆκε μέσα τῆς δύναμῃ ὑπερφυσικῇ ποὺ ἀνέβασε τὴν ψυχὴ στὸ φυσιολογικὸ ἐπίπεδο ποὺ θέλει ὁ Θεός. Τὸ ὑπερφυσικὸν αὐτὸ θαῦμα ποὺ συντελεῖται στὰ ἄτομα, ἀλλὰ καί μέσα στὴ οἰκογένεια καί στὸ περιβάλλον ποὺ ἀλλάσσει, εἶναι θαῦμα τῆς ἐπουρανοῦ ζωῆς, ἡ ὁποία ὅπου διοχετεύεται ὑπάρχει ἡ ἀγάπη, χαρὰ καί εἰρήνη. Ὁ Χριστὸς εἶπε «Ζῶ ἐγὼ καί σεῖς θὰ ζήσετε» καί «μείνατε ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν, καθὼς τὸ κληῖμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ'

ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε» (Ἰωάν. ιε', 4-6). Ἐὰν ἀγαπήσωμεν τὸν Χριστὸν καὶ ἐγκολποθῶμεν τὰ θεῖα ρήματά του τότε θὰ ἔχωμεν μαζί με τὴν ἀναγέννησι τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν καὶ τὴν ἐπίλυσι τῶν ἀλύτων προβλημάτων, πού ἀπασχολοῦν ἔθνη καὶ λαούς, με τὸ ὑπερφυσικὸ γεγονός, με τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ πού θὰ μπῆ, με θετικὰ καὶ θριαμβευτικὰ ἀποτελέσματα. Μὲ τὴν προοπτικὴ αὐτῆ τῆς ἐνδόξου καὶ μακαρίας ζωῆς στὴν αἰωνιότητα ἀντιμετωπίζει ὁ πιστὸς τὰς δυσχερείας τῆς παρούσης ζωῆς χωρὶς νὰ τὸν καταβάλλουν καὶ κατορθώνει νὰ ἐπιλύῃ τὰ δύσκολα προβλήματα, ἱκανοποιητικὰ. Γνωρίζει καὶ πιστεύει με τὴ καρδιά του τὰ ὅσα ὁ Θεὸς ἔχει ἀποκαλύψει καὶ ζῆ τὴν παροῦσα ζωὴ με τὴ ἀξιολόγησί της κατὰ τὴ Χριστιανικὴ κοσμοθεωρία καὶ βιοθεωρία, καὶ πάντοτε με τὴν προσδοκία τῆς μελλούσης ζωῆς.

Τοῦτο διδάσκει καὶ ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος, πού στίς λίγες γραμμὲς (Β' Κορ. δ', 16-ε', 1-10), ἐκθέτει τὴν τελικὴ φάσι τοῦ θριαμβευτικοῦ ἀγῶνος τοῦ πιστοῦ στὴ παροῦσα ζωὴ. Μιὰ μικρὴ ἀνάλυσις τῆς περικοπῆς αὐτῆς μᾶς δια φωτίζει στὴ πολλαπλῆ ἐπίλυσι τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ προβλήματος καὶ με τὸ μεταφυσικὸ περιεχόμενό του, πού ὅλους μᾶς ἐνδιαφέρει. Κατὰ τὴν περικοπὴ αὐτῆ:

1. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι προσωπικότης, ἀποτελουμένη ἀπὸ δύο περιβλήματα, « ὁ ἔσω καὶ ὁ ἔξω ἄνθρωπος». Ὁ θάνατος ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸν ἔξω ἄνθρωπον.
2. Αἱ δοκιμασίαι καὶ αἱ θλίψεις τῆς ζωῆς, αἱ ὁποῖαι ταλαιπωροῦν τὸν ἄνθρωπον, ἔχουν σπουδαιοτάτην σημασία, γιατί στυλβάνουν τὴν ψυχὴ καὶ προάγουν στὴ πίστι. «Καὶ ξαναγιάνει ἡ ψυχὴ μας, διότι αἱ θλίψεις μας πού γρήγορα περνοῦν καὶ εἶναι δι' αὐτὸ ἐλαφραί, κατεργάζονται εἰς ἡμᾶς εἰς ὑπερβολικὰ μεγάλον βαθμὸν αἰώνιον βάρος δόξης... ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν ἀτενίζομεν εἰς τὰ βλεπόμενα, ἀλλ' εἰς τὰ μὴ βλεπόμενα».
3. Τὸ σύστημα τοῦ σύμπαντος εἶναι προπαρασκευαστικὸ καὶ ἐπομένως πρόσκαιρον «τὰ βλεπόμενα πρόσκαιρα», ἀντίθετα πρὸς τὴν ὑπερβατικὴν πραγματικότητά πού εἶναι ἄλλης μορφῆς καὶ ἐνεργείας, χωρὶς νὰ προσπίπτῃ στίς αἰσθήσεις μας καὶ μέσα στὴν ὁποία ἀποκαλύπτεται ὁ Θεός. Αὐτὴ εἶναι τὸ κέντρον τοῦ βάρους τοῦ παντός, εἶναι τὰ αἰώνια, «τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια».
4. Ὁ θάνατος δὲν ἀπογυμνώνει τὸ ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐξέρχεται τὸ περίβλημα καὶ ἡ ψυχὴ ζῆ, «διότι ξεύρομεν ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος οἰκία τοῦ σκηνώματος ἡμῶν (ἦτοι τὸ σῶμα μας) χαλασθῆ, ἔχομεν ἐκ τοῦ Θεοῦ οἰκοδομήν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς».
5. Ὁ θάνατος δὲν φοβίζει τὸν πιστόν, διότι ἡ αἰωνία τύχη του ἔχει κανονισθῆ διὰ τοῦ ἔργου τῆς λυτρώσεως. Τοῦναντίον ἀντιμετωπίζει τὴ ζωὴ με θάρρος, διότι θὰ μεταβῆ στὸν οὐρανόν, ὅπου εὐρί-

σκειται ὁ Λυτρωτής, «θαρροῦμεν δὲ καὶ ἐπιθυμοῦμεν μᾶλλον νὰ ἀποδημήσωμεν ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ νὰ ἐκδημήσωμεν πρὸς τὸν Κύριον. "Θθεν καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἀποδημοῦντες, νὰ εἴμεθα εὐάρεστοι εἰς Αὐτόν» (πρβλ. Φιλιπ. α', 21-24).
 6. Ὁ λυτρωμένος θὰ παραστῇ «στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ διὰ νὰ ἀνταμειφθῇ ἕκαστος... καθ' ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν».

Φωτεινὰ δέσμαι τοῦ Εὐαγγελίου ποὺ διαφωτίζουν τὸ πνεῦμα καὶ ἐμφυχώνουν τὴ καρδιά μας. Αἱ θλίψεις καὶ ταλαιπωρίαι εἶναι τὸ στίλβωμα. Τὸ σύμπαν, ὁ προθάλαμος τῆς αἰωνιότητος, τῆς ἀφθάρτου καὶ αἰωνίου ζωῆς. Ὁ θάνατος εἶναι ἡ συνάντησις τοῦ Κυρίου. Ὅποῖον φῶς διὰ τὸν ἄνθρωπον ποὺ ψηλαφεῖ μάταια τὴ ζωὴ μὲ τὰ ἀτυχή μέσα τῶν πέντε αἰσθήσεων. Προσανατολισμός, ὑψηλὸς σκοπὸς τῆς ζωῆς, θάρρος στὴν ἐπίγειο σταδιοδρομία. Τὸ σύστημα τοῦ Θεοῦ σχεδίου ποὺ ἔρχεται διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως συμπληροῦ ἡ ἱστορία, ἡ πεῖρα. Ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ πίστεως καὶ ἀπιστίας. Ἡ πίστις ἔχει θετικὰ γεγονότα φῶς καὶ χαρὰ καὶ ἀνοίγει τὸν δρόμο τῆς αἰωνιότητος. Εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι ὅσοι ἐπίστευσαν καὶ ζοῦν μὲ τὸν πειραματισμὸν τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Οἱ τοιοῦτοι ξεχωρίζουν μὲ τὸ ὅτι ζοῦν μὲν μέσα στὸ κόσμος, ἀλλὰ ὁμοιάζουν μὲ τὸν Χριστόν. Καὶ ὅπως τότε «ἀνεγνώριζον αὐτοὺς ὅτι ἦσαν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ» (Πράξ. δ', 13), ἔτσι καὶ σήμερα καὶ πάντοτε. Ὁ Χριστιανός, λέγει τις, πρέπει νὰ ἔχη ζωντανὴ ὁμοιότητα μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. "Ἐχετε διαβάσει τὸ βίβιο τοῦ Χριστοῦ γραμμένο ἀπὸ διαφόρους συγγραφεῖς μὲ ὠραῖο τρόπο, ἀλλ' ὁ καλύτερος βίος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ζωντανὴ βιογραφία Του, γραμμένη στὰ λόγια καὶ στίς πράξεις τῶν δικῶν Του. "Ἄν ἤμαστε ὅ,τι ὁμολογοῦμε πὼς εἴμαστε, τότε θά'μαστε εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ. Θά'χαμε τέτοια καταπληκτικὴ ὁμοιότητα μ' Αὐτόν, ποὺ ὁ κόσμος δὲ θὰ 'λεγε ἀπλῶς : «Ὑπάρχει κάποιος ὁμοίότης», ἀλλὰ μόλις μᾶς ἀντίκρουζαν θ' ἀναφωνοῦσαν : «Ἦταν μὲ τὸν Ἰησοῦ· διδάχθηκε ἀπ' Αὐτόν· εἶναι σὰν κι' Αὐτόν. ἐγκολπώθηκε τὴν ἰδέα Ἐκείνου τοῦ ἁγίου Ἀνθρώπου τῆς Ναζαρέτ, καὶ τὴν πραγματοποιεῖ στὴ ζωὴ του καὶ στίς καθημερινές του πράξεις». Ὁ Χριστιανός πρέπει νὰ μοιάζῃ μὲ τὸν Χριστό στὸ θ ἄ ρ ρ ο ς. Μὴ ντρέπεσαι νὰ ὁμολογήσης τὸν Χριστό, ἡ ὁμολογία σου ποτὲ δὲ θὰ σὲ ντροπιάζῃ. Νά 'σαι σὰν τὸν Ἰησοῦ—ἀνδρεῖος γιὰ τὸ Θεό σου. Μιμήσου Αὐτόν στὸν πνεῦμα ἁ γ ἄ π η ς· ἔχε εὐγενεῖς σκέψεις, μίλα εὐγενικά, γιὰ νὰ λένε οἱ ἄνθρωποι γιὰ σένα : «Ἦταν μὲ τὸν Ἰησοῦ». Μιμήσου τὸν Ἰησοῦ στὴν ἁ γ ι ὅ τ η τ ἄ Τ ο υ. Εἶχε ζῆλο γιὰ τὸν Κύριό Του ; Ἔχε καὶ σύ, καὶ φρόντιζε νὰ κάνῃς πάντα τὸ καλό. Μὴ σπαταλᾷς τὸν καιρό σου· εἶναι πολὺτιμος. Εἶχε αὐταπάρνησι καὶ δὲν κύτταγε ποτὲ τὸ

συμφέρον Του ; Κάνε και σὺ τὸ ἴδιο. Ἦταν εὐσεβής ; Ἔσο και σὺ θερμὸς στὶς προσευχές σου. Σεβόταν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς Του ; Ἔτσι και σὺ νὰ ὑποτάσῃσαι σὲ Κεῖνον. Ἦταν ὑπομονητικός ; Μάθε και σὺ νὰ ὑπομένης και περισσότερα ἀπ' ὅλα γιὰ τὴν καλύτερη ἀπεικόνισι τοῦ Ἰησοῦ, προσπάθει νὰ συγχωρῆς τοὺς ἐχθρούς σου, ὅπως ἔκανε και Κεῖνος, κι' ἄς ἀντηχοῦν πάντα στ' αὐτιά σου τὰ ὑψηλά ἐκεῖνα λόγια τοῦ Κυρίου σου : «Πατέρα συγχώρησέ τους ἄντι δὲν ξέρουν τί κάνουν». Ἐπισώρευσε «κάρβουνα ἀναμμένα» στὸ κεφάλι τοῦ ἐχθροῦ σου μὲ τὸ νὰ τοῦ κάνης καλό. Μὴν ξεχνᾷς ὅτι καλὸ ἀντὶ κακοῦ εἶναι θεῖο. Μοιάσε μὲ τὸν Θεό, λοιπόν, και μὲ κάθε μέσο και μὲ κάθε τρόπο, προσπάθει νὰ ζῆς μιὰ τέτοια ζωὴ πού ὅλοι νὰ μποροῦν νὰ ποῦν γιὰ σένα. Ἦταν μὲ τὸν Ἰησοῦ». (C. H. Spurgeon).

Ἀρχιμ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ εὐλαβεστάτοι Ἐφημέριοι,
ὅτι τὰ Ταχυδρομικὰ Ταμιευτήρια χορηγοῦν εἰς
τοὺς κληρικοὺς στεγαστικὰ δάνεια, ἐπὶ τῇ αἰ-
τήσει τῶν ἐνδιαφερομένων.

Παρακαλοῦνται τὰ Ἐκκλ. Συμβούλια τῶν Ἱ. Ναῶν, ὁτινες λαμβάνουν τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὅπως καταβάλουν εἰς τὸ Τοπικὸν ΤΑΚΕ τῆς περιφέρειας των τὴν τυχὸν ὀφειλομένην συνδρομὴν των, ἥτις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957 καθωρίσθη εἰς δραχ. 30 ἐτησίως, ἐκτὸς τῶν Ἱ. Ναῶν τῶν περιφερειῶν Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, τῶν ὁποίων ἡ συνδρομὴ καθωρίσθη εἰς δραχ. 50, 75 ἢ 100, ἀναλόγως τῆς κατηγορίας ἐκάστου.

Τὸ ὄραμα τῆς χιονισμένης Πόλης

ΤΟ ΛΕΥΚΟ ΟΝΕΙΡΟ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΣΥΓΚΙΝΗΣΙΣ ΟΠΟΥ ΞΑΝΑΖΩΝΤΑΝΕΥΟΥΝ ΑΙ ΠΑΛΑΙΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Οἱ Καλικάντζαροι τῆς θρησκείας καὶ τῆς φυλῆς

Τὴν Πόλην τὴν νοσταλγοῦμε καὶ τὴν ξαναζοῦμε ὑπὸ τὴν μορφὴν ποῦ ἐμφανίζεται τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τοῦ ἔτους. Οἱ σκέψεις μας γυρίζουν χρόνια πολλὰ πίσω. Οἱ ἀναμνήσεις ὑψώνονται ὁλοὲν καὶ μᾶς ἀγκαλιάζουν σφικτά. Τὰ παιδικὰ χρόνια ξαναζωντανεύουν καὶ δημιουργοῦν ἓνα κόσμον ἀπὸ φωτεινοὺς ὀραματισμοὺς καὶ συγκλονιστικὰς συγκινήσεις. Ἡ ἐποχὴ τοῦ Δωδεκαημέρου, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν παραμονὴν τοῦ θαύματος τῆς Βηθλεὲμ καὶ διαρκεῖ μέχρι τοῦ καθαγιασμοῦ τοῦ Ἰορδάνου ἀπὸ τὴν θείαν φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ καὶ μετὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ λόγου τοῦ ἀσφαλοῦς, ἀπὸ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὑπὸ μορφὴν περιστερᾶς μᾶς φέρνει κοντύτερα στὴν Βασιλίδαν τῶν πόλεων.

Εἶναι ντυμένη στὴν ὀλόλευκην ἑορταστικὴν τῆς φορεσίαν, τὸ χιόνι. Ὁ χειμῶνας τῆς ἔχει μιὰ ξεχωριστὴν ὁμορφίαν καὶ παρακολουθεῖ γιὰ πολλὰ χρόνια ἐκείνους ποῦ τὸν ἐζήσαν παλαιότερα. Δὲν ἔχει βέβαιαν καμμίαν ἀπολύτως ὁμοιότητα μετὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τῶν βορείων κλιμάτων καὶ τῶν χωρῶν τοῦ βορρᾶ. Ἔχει ὅμως ἓνα ἰδικὸν τῆς χειμωνιάτικο χροῶμα καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ χειμῶνα συνθέτουν μιὰ εἰκόνα τῆς Πόλης ἐξωτικὴν.

Αὐτὸς ὁ μῆνας ἰδίως ἐμφανίζει τὴν βασίλισσαν τοῦ Βοσπόρου τυλιγμένην μέσα σὲ ἓνα λεπτὸν μυστήριον, κάτω ἀπὸ τὸ ὅποιον τὸ κάθε τι παίρνει σχήματα καὶ μορφὴν φαντασμαγορίας. Τὸ χιόνι ποῦ πέφτει σὲ χοντρὰς νυφάδας χορεύοντας ἓνα τρελλὸν χορὸν διαρκείας ἡμερόνυχτα πολλὰ τίς περισσότερες φορές, δημιουργεῖ αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ἐξωτικῆς ὁμορφίαν καὶ τοῦ ἀπίλου μυστηρίου. Οἱ τροῦλλοι τῶν τζαμιῶν, οἱ πανύψηλοι μιναρέδες τῶν, οἱ θόλοι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰ καμπαναριά τῆς καὶ οἱ ἐξῶστες τῶν παλιῶν ξυλίνων σπιτιῶν—τὰ «σαχινισιά»—γάνονται κάτω ἀπὸ τὸ λευκὸν χειμωνιάτικον σάβανον. Καὶ ἀναδεύουν κατόπιν μέσα ἀπὸ τὸν πυκνὸν πέπλον τοῦ χιονιοῦ ὡσάν ζωγραφικοὶ πίνακες μεγάλῃς καλλιτεχνικῆς ἐμπνεύσεως. Τὰ στενὰ σοκάκια ἔπειτα τῆς Πόλης, οἱ μαχαλάδες τῆς, παίρνουν καὶ αὐτὰ μιὰ ἄλλην μορφὴν ποῦ κρύβει ἀθλιότητες καὶ ρυπαρότητες. Τὴν παλαιότερην ἐπὶ σουλτανικοῦ καθεστώτος ἐποχὴν οἱ μαχαλάδες μετὰ τὸ χιόνινον λευκὸν στρώμα ἐσημείωναν καὶ μιὰ ἰδιόρρυθμην κίνησιν. Ἐπάνω στὸ

πούπουλο αυτό τῆς νύμφης τοῦ βορρᾶ ἐπλανῶντο τὰ ἀδέσποτα σκυλιά τῆς Πόλης καὶ τὸ κρῦο ἰδίως τῆς νύχτας προκαλοῦσε θλιβερὲς καὶ σπαρακτικὲς συναυλίες. Οὐρλιαζαν ἄγρια ζητῶντας κάποιον καταφύγιον εἴτε κάτω ἀπὸ μιὰ πόρτα εἴτε σὲ μιὰ αὐλὴ σπιτιοῦ. Ἡ ἀνατολίτικη εὐσπλαχνία—τὸ «μερχαμέτι»—ἐξεδηλώνετο πολὺ συχνὰ γιὰ τὰ πλάσματα αὐτὰ τὰ ἀδέσποτα καὶ τὰ ἄστεγα καὶ ἀνοίγαν σιγὰ σιγὰ πολλὰς πόρτες γιὰ νὰ προσφέρουν φιλοξενία στὰ τρέμοντα ἀπὸ τὸ παγερὸ κρῦο σκυλιά. Ἄν ἡ σκέψις μας στρέφεται πρὸς τὶς νύχτες αὐτὲς τῆς Πόλης μὲ τὴ χιόνινη ἑορταστικὴ φορεσιά της, μᾶς κρατοῦν σὲ μιὰ εὐλαβικὴ ἔκστασι ἢ μορφὴ καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἀσπρόμαλλης γιαγιάς, μπροστὰ στὴν ἀναμμένη φωτιὰ τοῦ δωματίου. Τὸ φῶς τῆς καντήλας ἐπάνω στὸ εἰκονοστάσι συμπληρῶνει τὴν συγκινητικὴν ἱερὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ δωματίου ὅπου ξετυλίγεται ἡ ἀνέμη τῶν παιδικῶν μας ἀναμνήσεων. Οἱ ἀφηγήσεις τῆς γιαγιάς, μὲ τὴ φωτεινὴν ἔκφρασι στὸ πρόσωπο καὶ τὸ ὀλόλευκο φωτοστέφανο στὸ κεφάλι, γεμίζουν τὴν ψυχὴ μας. Ἀκοῦμε νὰ μᾶς διηγιέται ἡ καλὴ μας γιαγιά γιὰ ὅ,τι ἔχει σχέσι μὲ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τοῦ Δωδεκαημέρου. Καὶ εἶναι τόσο γλυκεῖα καὶ συμπαθητικὴ ἡ φωνὴ της, ὥστε νὰ μὴ δοκιμάζουμε κανένα φόβον ὅταν μᾶς ἀφηγεῖται γιὰ τὰ «δαιμονικά» τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, τοὺς Καλικαντζάρους.

Θρυλὸς καὶ παράδοσις μὲ διάφορες ἐκδοχὰς καὶ παραλλαγὰς σ' ὅλες τὶς χριστιανικὰς χῶρας οἱ Καλικαντζάροι αὐτοί, ποὺ ἔρχονται στὴν μνήμη μας τὶς ἡμέρας αὐτὲς. Ἄνθρωπον κατὰ κακὴ μοῖρα, ποὺ ἔγιναν καλικαντζάροι, γιὰτὶ ἔτυχε νὰ γεννηθῶν ἢ γιὰτὶ κατὰ μιάν ἄλλην ἐκδοχὴν ἔτυχε ὁ παπᾶς νὰ μὴν ἐδιάβασε σωστὰ τὶς εὐχὰς τῆς βαπτίσεώς τους ἢ γιὰτὶ ἔτυχε νὰ σκοτωθῶν μόνον τῶν τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων. Μακριὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους μᾶς διηγότανε ἡ καλὴ γιαγιά μας—οἱ δαιμονικοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι—μὲ τὴν ἄγρια μορφὴ καὶ τὰ σουβλερὰ δόντια, ζοῦν κάτω στὸν Ἄδη καὶ ἐκεῖ πελεκᾶνε μὲ τὰ δόντια τους τοὺς στύλους ποὺ ὑποβαστοῦν τὴν γῆ γιὰ νὰ μὴν γκρεμισθῇ. Ἀπὸ τὸν Ἄδη—κατὰ τὶς διάφορες παραδόσεις—βγαίνουν στὴν γῆ τὶς ἡμέρας τοῦ Δωδεκαημέρου ποὺ διανύουμε. Οἱ καλὰς νοικοκυρὲς ξέρουν ὅτι τὰ δαιμονικά αὐτὰ μᾶς ἐπισκέπτονται μὲ αὐξημένη τὴν λαιμαργίαν τους. Κ' ἐπάνω στίς καπνοδόχους καὶ στίς στέγους, ὅπου καταφεύγουν, παραθέτουν γεύματα ὀλόκληρα ἀπὸ λουκάνικα, γλυκὰ διάφορα καὶ πρὸ παντὸς ἀπὸ λαλαγκίτες καὶ ξηροτήγανα. Ἐτσι μὲ τὰ γλυκὰ αὐτὰ χάνουν τὴν ἀγριότητά τους οἱ Καλικαντζάροι καὶ γίνονται ὀλιγώτερον ἀπειλητικοί. Τοὺς τρομάζουν ἰδίως ἡ φλόγα γι' αὐτὸ καῖνε ἀναμμένους δαυλοὺς σὲ πολλὰ σπίτια καὶ κατὰ τὴν παράδοσι τὴν γραπτὴν καὶ τὴν προφορικὴν τῆς καλῆς μας γιαγιάς, σὲ πολλὰς περιοχὰς ὅπου κάμνουν τὴν ἐμφάνισίν τους τοὺς ζεματᾶν μὲ καυτὸ λάδι ἀπὸ

λαλαγκίτες. Ἐνδεκα μέρες μένουں κοντὰ στοὺς ἀνθρώπους τὰ δαιμονικά αὐτὰ τῶν θρύλων καὶ τῶν παραμυθιῶν καὶ φεύγουں γιὰ νὰ ξαναναγυρίσουν στὸν Ἄδη, στὴν κατοικία τους, τὴν παραμονὴ τῶν Φώτων, μὲ σκωπτικά τραγούδια στὰ χεῖλη τους καὶ μὲ ἐκρή-
ξεις τρόμου στὸ ἀντίκρουσμα τοῦ ἀγιασμοῦ. Τὰ σκωπτικά τους αὐτὰ τραγούδια μετατρέπονται σὲ κραυγὲς ἀπογνώσεως καὶ κραυγά-
ζουν πανικόβλητοι :

Φεῦγε νὰ φεύγουμε
γιατὶ ἔρχεται ὁ τουρλόπαπας
μὲ τὴν ἀγιαστοῦρα του
καὶ μὲ τὴν βρεχτοῦρα του
καὶ θὰ μᾶς μαγαρίση.

* *

Καὶ ξαναγυρίζουμε στὴν χιονισμένη πόλι καὶ τὴν χειμωνιάτικη ἀτμόσφαιρά της. Τὰ νυχτερινὰ βήματα τῶν Τούρκων νυχτοφυλά-
κων—τῶν «μπεχτσίδων» τῆς παληᾶς ἐκείνης ἐποχῆς—ἐπάνω στὴν
παχειὰ χιόνινη λευκότητα τῶν σοκκακιῶν, αὐτὰ καὶ μόνον ἐτάραζαν
τὴν βιβλικὴ σιγὴ τῆς νύχτας. Ἐπάνω στὸ χιόνι μόλις καὶ ἀντηχοῦσε
ἡ βαρεῖα ράβδος, μὲ τὴν ὁποῖαν ὁ «μπεχτσῆς» ἐσήμαινε τίς ὥρες
μὲ τὴν μεγαλύτερη ἀκρίβεια. Οἱ βαρυχειμωνιῆς τῆς Πόλης—καὶ
δὲν ἦταν σπάνιες—ἐνέκρωναν, καθὼς καὶ σήμερα ἀσφαλῶς, τὴν
κίνησιν καὶ τὴν ζωὴ της.

Τὰ σπίτια τῶν παληῶν συνοικιῶν ἀπεκλείοντο ἀπὸ τὸ χιόνι
καὶ ἡ Πόλη ὀλόκληρη ἐτυλίγετο μὲ ἓνα λευκὸ ἐκθαμβωτικὸ καὶ
ἀπαλὸ πέπλο, ποὺ κατεβίβαζε πολλὰς φορές εἰς τὸ μηδὲν τὴν ὄρα-
τότητα τῆς ἀτμόσφαιρας. Ἀφάνταστη σὲ γραφικότητα ἡ εἰκόνα
τῆς χιονισμένης Πόλης στὸ σύνολό της. Ὁ Βόσπορος μέσα στὴν
θαμπὴ λευκὴ ἀτμόσφαιρα του ἔφθανε τὰ ὄρια τοῦ ὄνειρου καὶ τῆς
φαντασμαγορίας. Καὶ ἡ ἀνατολὴ ἀντίκρου σκεπασμένη κάτω ἀπὸ
τὸ ὄνειρο αὐτό, δημιουργοῦσε στὸ ἀντίκρουσμά της τὴν ἐξωτικὴ
ὁμορφιὰ ἐνὸς μυστηρίου. Εὐτυχία τὸ χιόνι στὴν Πόλι τὴν παληὰ
ἐποχὴ, ἀνάμικτη ὅμως μὲ περιπέτειες καὶ μικρὰς τραγωδίες.
Καθὼς τὸ κρῦο κατέβαινε σὲ ἀρκετοὺς βαθμοὺς, κάτω ἀπὸ
τὸ μηδὲν, τὸ χιόνινο στρώμα τὸ πουπουλένιο μετεβάλετο σὲ πα-
γερὴ ἐκτασι. Τὰ παγωμένα νερὰ ἐκρέμονταν σὲ κρυστάλλινα λογιῶν
λογιῶν σχήματα ἀπὸ τίς στέγες καὶ τίς ὑδροροὲς καὶ φόβοι δυστυ-
χημάτων προήρχοντο καὶ ἐκ τῶν κάτω καὶ ἐκ τῶν ἄνω. Ὡσὰν τὴν
περιστερὰ τῆς Κιβωτοῦ τοῦ Νῶε, ποὺ ἐξανήγγειλε τὸ τέλος τοῦ
κατακλυσμοῦ, ἔτσι καὶ ὁ πρωῖνὸς πωλητῆς τοῦ ζεστοῦ σαλεπιοῦ,

ἐμφανιζόμενος στους δρόμους και διαλαλῶν τὸ εὐγεστο και ἀρωμαισμένο ἐμπόρευμά του ἦταν ἡ ἔνδειξις τοῦ μετριασμοῦ τῆς βαροχειμωνιάς.

* *

Ἄλλὰ ἡ χιονισμένη νύχτα τῆς Πόλης ἔπαιρνε κάποτε τραγική μορφή ὅταν συνέβαινε νὰ ἐκραγῆ κάπου πυρκαϊά. Καὶ με τὰ ξύλινα σπίτια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πολλὰ τῶν ὁποίων διατηροῦνται καὶ σήμερα, καὶ με τὰ μέσα τῆς θερμάνσεως συνέβαιναν πολὺ συχνὰ πυρκαϊές κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴν τοῦ χειμῶνα. Οἱ πύρινες ἀνταύγειες τῶν φλογῶν ἐκλείναν εὐρεῖες γειτονικὲς πρὸς τὸν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς ἐκτάσεις καὶ ἡ λειτουργία τοῦ πυροσβεστικοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνεστάτωνε τὸ μεγαλείτερο μέρος τῆς Πόλης. Ἡ φωνὴ τοῦ νυχτοφύλακα πὺ χτυπώντας τὴν βαρεῖα ράβδο του ἐπάνω στὰ χιονισμένα καλντερίμια ὄχι γιὰ νὰ σημάνη πλέον τίς ὥρες, ἀλλὰ γιὰ νὰ διαλαλήσῃ τὸ περίφημο «γιαγκίν βάρ», ἐσιγότερε με μέσα στὸν χιονιά. Καὶ συνώδευαν τὴ φωνὴ τῶν «μπεχτσιδων» τὰ ἄγρια γαυγίσματα τῶν σκύλων. Ἡ χιονισμένη αὐτὴ ἐμφάνισις τῆς Πόλης, συμπίπτουσα συνήθως με τὴν ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων, ἐδημιουργοῦσε μιὰ διαφορετικὴ θρησκευτικὴ καὶ ὑποβλητικὴ ἀτμόσφαιρα. Ἡ ἑορτὴ αὐτὴ τῶν Φώτων παρ' ὄλη τὴ βαροχειμωνιά ἐωρτάζετο μεγαλοπρεπέστατα σὲ ὅλες τίς ἐκκλησίες, ὅπως καὶ σήμερα βέβαια, σὲ ὀλόκληρη τὴν ὀρθοδοξία. Ὁ περισσότερος χριστιανικὸς κόσμος συνεκεντρῶνεται στίς ἐκκλησίες πὺ ἐγειτόνευαν με τὴν θάλασσα. Με λιτανεῖες ὠδηγεῖτο ὁ Σταυρός, στίς παραλίες τοῦ Γαλατᾶ, τοῦ Βοσπόρου, στὰ προάστεια τῆς Προποντίδος καὶ τῶν Πριγκηπονήσων, ὅπου ἐγένετο ἡ τελετὴ τῆς καταδύσεως. Ὑπῆρξε θλιβερὰ ἐποχὴ πὺ ἡ παραλιακὴ τελετὴ τῆς καταδύσεως τοῦ Σταυροῦ εἶχε διακοπῆ διὰ τὸν φόβον τῆς ἐκρήξεως τοῦ θρησκευτικοῦ ἀντιχριστιανικοῦ μίσους. Ἄλλ' ὑπῆρξε καὶ μιὰ ἄλλη ἐποχὴ, τὰ Φῶτα τοῦ 1919, πὺ ἡ Πόλη ζώντας με τὰ μεγάλα ἔθνηκα τῆς ὄνειρα ἐτελοῦσε μεγαλοπρεπέστατα τὴν ἑορτὴ. Χτυποῦσαν τὰ κανόνια τῶν ἑλληνικῶν πολεμικῶν πὺ ἦταν ἀγκυροβολημένα μπροστὰ ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Δολμᾶ Μπαζέ καὶ με τὸν Τίμιο Σταυρό, πὺ ἀνεσύρετο ἀπὸ τοὺς εὐσταλεῖς χριστιανοὺς νέους ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ Βοσπόρου καὶ πὺ ἀνεσύρετο στὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ καὶ ἡ ἐλπίδα ἐνὸς ὑποδοῦλου ἔθνους. Ἐλπίδα πὺ διεψεύσθη δυστυχῶς. Ἐπέρασαν ἕκτοτε χρόνια, χρόνια πολλά. Τὰ Θεοφάνεια ἑορτάζονται μέχρι σήμερα στὴν Πόλι με περιορισμένην τὴν ἀκτίνα τῆς φωτεινῆς των θρησκευτικῆς αἴγλης, ἴσως καὶ σβησμένης σχεδὸν τὰ τελευταῖα χρόνια. Οἱ παιδικὲς ὅμως ἀναμνήσεις τῶν παλιῶν χρόνων παραμένου

ἄσβυστες καὶ ζωηρὲς πάντοτε. Ἡ λευκὴ εἰκόνα τῆς χιονισμένης Πόλης περνᾷ σὰν ἓνας φευγαλέος ὄραματισμὸς ἀπὸ τὴν μνήμη μας. Καὶ ξαναζωντανεῖ στὴ μνήμη μας ἡ σεβάσμια γεντοντικὴ μορφή τῆς γιαγιᾶς μπροστὰ στὴ φωτιὰ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ τρεμάμενο φῶς τῆς καντήλας τοῦ εἰκονοστασίου. Καὶ ἡ παράδοσις ἀγκαλιάζει τὴν σκέψι καὶ τὴν ψυχὴ μας. "Ὅταν ἀκοῦμε τὶς ἀφηγήσεις γιὰ τοὺς Καλικαντζάρους μὲ τὸν Ματρακοῦκο τὸν ἀρχηγό τους ἐπὶ κεφαλῆς, σὰν νὰ αἰσθανόμαστε μιὰ ψυχικὴ ἀνακούφισι στὸν μεγάλο πανικὸ μὲ τὸ θέαμα τῆς ἁγιαστούρας τοῦ παπᾶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων. Καλικάντζαροι καὶ οἱ ἐχθροὶ τῆς θρησκείας καὶ τῆς φυλῆς ποὺ ἔχουν κηρύξει ἓνα σκληρὸ διωγμὸ, θὰ σκορπισθοῦν ἀσφαλῶς καὶ αὐτοὶ κάποτε. Ριζομένη παράδοσις, ποὺ ἀδύνατο νὰ τὴν κλονίσουν οἱ χρόνοι καὶ οἱ σκληρότερες συνθήκες.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ΤΟ ΜΕΓΑ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ

Ἐκυκλοφόρησε σὲ καινούργια ἔκδοσι ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἔκδοσις εἶναι προσεγμένη καὶ καλλιτεχνικὴ. Τὸ δέσιμό του εἶναι γερό, ὥστε νὰ μὴ κινδυνεύη νὰ καταστραφῇ ἀπὸ τὴν χρῆσι.

Ἡ τιμὴ του εἶναι 100 δρχ.

Οἱ ναοὶ μας ἢ οἱ ἱερεῖς μαςμποροῦν νὰ τὸ παραγγείλουν στὶς Ἱ. Μητροπόλεις ἢ νὰ γράψουν κατ' εὐθείαν στὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν (Ἰασίου 1 — Ἀθῆναι), στέλλοντας καὶ τὰ ταχυδρομικά, δρχ. 15.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

115. Ἐὰν κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν γίνῃ ἡ ἀκολουθία τοῦ ἀρραβῶνος ὑπὸ ἱερέως κανονικῶς καὶ ὁ γάμος γίνῃ μετὰ ἀπὸ μῆνες ἢ χρόνον γίνεται πάλιν ἡ ἀκολουθία τοῦ ἀρραβῶνος; Ἐπίσης ἂν ματαιωθῇ ὁ γάμος, τί χρειάζεται διὰ τὸ νὰ λυθῇ ὁ ἀρραβῶν; (Ἐρωτήσεις Αἰδεσιμ. Δ. Μπίκου).

Κατὰ τὴν παλαιὰ πρᾶξι τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἀκολουθία τοῦ ἀρραβῶνος, τῶν «μνήστρων», ἐτελεῖτο χωριστὰ ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ γάμου. Διαφορετικὰ δὲν θὰ εἶχε καὶ λόγο ὑπάρξεως. Καὶ στὰ χειρόγραφα καὶ στὰ σημερινὰ μας εὐχολόγια οἱ δύο ἀκολουθίαι φέρονται χωρισμένες καὶ ἐντελῶς ἀνεξάρτητες ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀρχίζου με εὐλογία καὶ κατακλείονται με ἰδιαίτερες ἀπολύσεις. Ἦδη ὅμως καὶ ἀπὸ τὰ χειρόγραφα μαρτυρεῖται ὅτι συνηθίζετο νὰ τελοῦνται συναπτῶς. Καὶ τοῦτο γιὰ τὸ ἀποφεύγωνται οἱ περιουσιακὲς καὶ ἠθικὲς συνέπειαι ποὺ τυχὸν θὰ εἶχε μιὰ διαλυομένη μνηστεία. Πάλι ὅμως διετηρεῖτο ἡ ἀνάμνησι τοῦ χωρισμοῦ των γιὰτὶ ἡ μὲν μνηστεία ἐτελεῖτο στὸν νάρθηκα, ὁ δὲ γάμος στὸν κυρίως ναό.

Φυσικὰ ἐφ' ὅσον ἡ ἱερολογία τῆς μνηστείας ἐγένετο χωριστὰ καὶ ἐφ' ὅσον τὰ ἴδια πρόσωπα πάλι προσήρχοντο διὰ τὴν εὐλόγησι τοῦ γάμου των, ἔστω καὶ ἂν μεσολαβοῦσε μακρὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τὴν τέλεσι τῶν μνήστρων, ἡ ἀκολουθία αὐτὴ δὲν ἐπαναλαμβάνετο. Οἱ λόγοι ὅμως ποὺ ἐπέβαλαν τὴν προσέγγισι τῶν ἀκολουθιῶν αὐτῶν με τὴν βαθμιαία χαλάρωσι τῶν ἠθῶν κατήντησαν νὰ εἶναι πραγματικὸς κίνδυνος, τόσο ὥστε οἱ ὄροι ἀντεστράφησαν καὶ κανὼν ἐγένε ἡ μνηστεία νὰ τελῆται συναπτῶς με τὸν γάμο καὶ ἐξαιρέσις ἢ χωριστὰ τέλεσις των. Στὴν ἐξαιρέσι αὐτὴ ἔδωσε γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους τέλος ἡ ἀπαγόρευσι τῆς τελέσεως τῶν δύο ἀκολουθιῶν κεχωρισμένως. Πρῶτα ἡ ἀπαγόρευσις ἦταν ἐκκλησιαστικὴ (ἐγκύκλιοι Ἱερᾶς Συνόδου 7/2/1834 καὶ 28/4/1835) καὶ ὕστερα περιεβλήθη καὶ νομικὸ κύρος καὶ κατωχρώθη με ποινὲς καὶ νομικὲς συνέπειαι. Ὁ «Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Νόμος 671/1943), ποὺ ἐπεκυρώθη καὶ ἀπὸ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 184/1946 πρᾶξι τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, στὸ ἄρθρο 52 κατὰ λέξιν λέγει τὰ ἑξῆς: «Κεχωρισμένως ἀπὸ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἡ ἱερολογία τῆς μνηστείας ἀπαγορεύεται. Ἡ κεχωρισμένως τοῦ

γάμου ιερολογηθεῖσα μνηστεία, κυρύσσεται πνευματικῶς ἄκυρος ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας πνευματικῆς ἀρχῆς, ὁ δὲ τελέσας τὴν ιερολογίαν ἱερεὺς ὑποβάλλεται εἰς ποινὴν ἀργίας ἐνὸς ἔτους μετὰ στερήσεως τοῦ ἡμίσεως τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ, κολάζεται δὲ καὶ διὰ φυλακίσεως τριῶν μηνῶν μέχρις ἐνὸς ἔτους, καταγιγνωσκομένης ὑπὸ τοῦ Πλημμελειοδικείου κατὰ τὰ ἀνωτέρω).

Ἐπομένως ἐφ' ὅσον ἡ ιερολογία τῆς μνηστείας ἂν ἔχη γίνεσθαι χωριστὰ ἀπὸ τὸν γάμο κηρύσσεται ἄκυρος καὶ θεωρεῖται ὡς μὴ γενομένη, οὕτως ἢ ἄλλως πρὸ τῆς ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος ὁ ἱερεὺς θὰ τελέσῃ καὶ τὴν ἀκολουθία τῶν μνηστῶν.

116. Εἶναι σωστὸ νὰ χρησιμοποιοῦνται καθαρὸς λευκὸς οἶνος στὸ ἅγιον ποτήριον διὰ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, ἔστω καὶ ἐν ἀνάγκῃ; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Δ. Παπαδοπούλου).

Κατὰ τὴν θεία λειτουργία προσφέρεται οἶνος φυσικὸς, καθαρὸς, «γέννημα τῆς ἀμπέλου» (Ματθ. κς', 29, Μαρκ. ιδ', 25, Λουκ. κβ', 18). Ἡ χρῆσις χημικῶν προϊόντων ἢ οἴνου ἀναμειγμένου μετὰ ξένα συστατικὰ ἢ ἀλλοιωμένου πρέπει νὰ ἀποκλείεται. Ἡ «Διδασκαλία (ἢ Ἑρμηνεία) πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους», γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθ. 39 ἐρώτησι, συνοψίζει τὴν σχετικὴν διάταξι ὡς ἐξῆς: «Ἡ ὕλη τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ οἶνος, ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς ἀμπέλου γινόμενος, ὅστις πρέπει νὰ εἶναι καλὸς, εὐώδης καὶ δεκτὸς εἰς πόσιν καὶ καθαρὸς, νὰ μὴ εἶναι ἀναμειγμένος μετὰ ἄλλα ποτὰ, ἐκτὸς τῶν ἀπὸ σταφυλῆς... Οἱ δὲ ἀπὸ διαφόρων ὀσπρίων καὶ ὀπωρικῶν γινόμενοι ζωμοὶ δὲν γίνονται οἶνος, καὶ φυλάττου, ἂν δὲ τις τολμήσῃ πλὴν τοῦ τῆς ἀμπέλου οἴνου νὰ μεταχειρισθῇ ἄλλου εἴδους ἢ ζωμὸν ἢ μετὰ ὀξίνην οἶνον, ἢ ἀναμειγμένον μετὰ ἄλλα εἶδη ἀμαρτάνει θανάσιμως καὶ καθαιρεῖται» (Συμεῶν Θεσσαλονίκης, «Ἀπαντα» ἐκδ. Β. Ρηγοπούλου, σελ. 470).

Στὶς χῶρες τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας κυκλοφορεῖ εἰδικῶς ἐμφυαλωμένος οἶνος, ἐγγυημένης ἀγνότητος, ποὺ χρησιμοποιεῖται εἰδικὰ γιὰ τὴν λειτουργία. Στὶς χῶρες μας δὲν ὑπάρχει εἰδικὴ πρόνοια, γιὰτὶ ἡ νοθεία καὶ ἡ χημικὴ κατασκευὴ κρασιῶν ἦταν, κατὰ τεκμήριον τοῦλάχιστον, ἀγνωστὴ ἢ ἦταν δυνατὴ στὰ γεωργικὰ μας μέρη ἢ προμήθεια καθαροῦ οἴνου. Ὡς πρὸς τὸ χρῶμα, στὴν Ἀνατολή, ἂν καὶ δὲν ὑπάρχει σχετικὴ διάταξις, χρησιμοποιεῖται ὁ ἐρυθρὸς οἶνος γιὰ νὰ ὁμοιάζει περισσότερο μετὰ τὸ αἷμα, στὴ Δύσι ὅμως ὁ λευκὸς γιὰ νὰ μὴ κηλιδώνωνται κυρίως τὰ καλύμματα. Σὲ περίπτωσι ἐκτάκτου βέβαια ἀνάγκης μπορεῖ ὁ ἱερεὺς νὰ ἐφαρμόξῃ τὴν κατὰ τὴν κρίσι του ἐπιβαλλομένη οἰκο-

νομία, τηρώντας πάντοτε ὡς ἀπαραίτητο προϋπόθεσι τὸ εὐαγγελικὸ οἶνος» καὶ «γέννημα τῆς ἀμπέλου». Ἄλλως εἶναι ἔνοχος βαρυτάτης ἀμελείας καὶ ἀσεβείας πρὸς τὸ τελούμενο μυστήριον.

117. Πρέπει νὰ «διαβάζωμε» τὶς «πίττες τοῦ ἁγίου Φανουρίου» καὶ ἐὰν ναί, ποία εὐχὴ πρέπει νὰ λέγεται, διότι εἰς τὸ Μικρὸν Εὐχολόγιον δὲν ὑπάρχει σχετικὴ εὐχὴ. (Ἐρώτησις. Αἰδεσιμ. Δ. Λαλιωτίτου).

Τὸ ἔθιμο νὰ προσφέρονται πίττες κατὰ τὴν μνήμη τοῦ ἁγίου Φανουρίου ἢ καὶ σὲ ἄλλες ἡμέρας πρὸς τιμὴν του, εἶναι πολὺ νεώτερο καὶ μαζὶ μὲ τὴν τιμὴ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ τείνει νὰ γενικευθῇ. Ἦδη ἔχει γίνει σχεδὸν πανελλήνιο, λόγῳ ἀκριβῶς τῶν ἰδιαιτέρων χαρισμάτων, ποὺ ἀποδίδονται, ἰδίως ἀπὸ τὸν γυναικεῖο κόσμον, στὸν ἅγιον αὐτόν, τὴν φανέρωσι δηλαδὴ τῶν συζύγων ἢ χαμένων ἀντικειμένων. Πρόκειται γιὰ μιὰ καθαρῶς λαϊκὴ ἐκδήλωσι, ποὺ ἄλλοι τὴν διακωμωδοῦν, ἄλλοι τὴν ἀνέχονται καὶ ἄλλοι τὴν κατακρίνουν. Ἡ πιὸ σωστὴ ἴσως ἀντιμετώπισι τοῦ πράγματος θὰ ἦταν ἡ ἀνοχή. Πάντοτε σὲ παρόμοιες περιστάσεις ἢ Ἐκκλησία ἀκολουθοῦσε αὐτὸν τὸν δρόμον, ἀρκεῖ τὰ λαϊκὰ αὐτὰ ἔθιμα νὰ μὴ ἀντίκεινται πρὸς τὸ δόγμα καὶ τὸ ἀληθινὸ πνεῦμα τῆς θείας λατρείας. Ἐδῶ οὐσιαστικά δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἐπιλήψιμο· μιὰ προσφορὰ ποὺ γίνεται πρὸς τιμὴν ἑνὸς ἁγίου, ὡς ἀποτέλεσμα κάποιας εὐχῆς — ταξίματος. Κάτι ἀνάλογο συνέβαινε στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία μὲ τὰ κολλύρια καὶ τὸ σεμίγδαλι, ποὺ κατεσκευάζαν αἱ γυναῖκες πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν ἐπομένῃ τῶν Χριστουγέννων «προφάσει τιμῆς δῆθεν λοχεῖων τῆς ἀχράντου Παρθενομήτορος». Τὸ ἔθιμο αὐτὸ κατακρίνουν οἱ πατέρες καὶ ἀπαγορεύει μὲ ποινὴ καθαιρέσεως γιὰ τοὺς κληρικούς καὶ ἀφορισμοῦ γιὰ τοὺς λαϊκοὺς ἢ Πενθέκτη Οἰκουμενικῆ Σύνοδος (Κανὼν ΟΘ'). Ἄλλ' ἡ ἀπαγόρευσις δὲν γίνεται γιὰ τὴν προσφορὰ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ γιὰ τὴν σύνδεσίν της μὲ τὸν ἀλόχευτο τόκον τῆς Παναγίας, ποὺ ἐξομοιώνετο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο μὲ τὴν συνήθη φυσικὴ λοχεῖα τῶν γυναικῶν. Ἄν ἡ Ἐκκλησία νόμιζε ὅτι μὲ τὴν προσφορὰ τῆς πίττας νοθεύεται κατὰ κάποιο τρόπο ἡ πνευματικὴ μας λατρεία ἢ θίγεται τὸ δόγμα, θὰ μπορούσε ἐγκαίρως νὰ λάβῃ τὰ ἐνδεικνύμενα μέτρα, κατὰ τὴν ἀρχὴν ποὺ θέτει ὁ κανὼν ποὺ ἀναφέραμε πιὸ πάνω: «τοὺς ἐξ ἀγνοίας πράττοντάς τι τῶν οὐ δεόντων διορθώσει καθυποβάλλομεν». Χωρὶς ὅμως νὰ θέλω νὰ κάμω τὸν συνηγορὸν τῆς ἀπλοϊκῆς αὐτῆς ἐκδηλώσεως τῆς τιμῆς πρὸς τὸν ἅγιον, ποὺ θὰ ἦταν ὁμολογουμένως προτιμώτερο νὰ εἶχε ἄλλα πνευμα-

τικώτερα ἐλατήρια καὶ πιὸ ἀδιάβλητο μορφή, δὲν νομίζω ὅτι αὐτὴ ὑποκρύπτει κάποιον κίνδυνον ἢ κάποια πλάνη. Παρόμοιες ἐξ ἄλλου προσφορὲς πρὸς τιμὴν τῶν ἁγίων, ἄρτου, καρπῶν, οἴνου, «θυμάτων» κλπ. ἔχουν ἢ εἶχαν υἰοθετηθῆ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ ἀνάλογες εὐχὲς εὐλογίας τῶν προσφορῶν αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ στὰ χειρόγραφα καὶ στὰ ἐντυπα ἀκόμη Εὐχολογία μας.

Στὸ ἐρώτημα ποία ἀκολουθία πρέπει νὰ τελῆται καὶ ποιά εἰδικῶς εὐχὴ πρέπει νὰ διαβάζεται, ἡ ἀπάντησις παρουσιάζει ὀριμένες δυσκολίες. Συνήθως ἀν ἡεὐλόγησις γίνη ἀνεξαρτήτως ἀπὸ ἄλλη ἀκολουθία λέγεται τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς...» καὶ τρισάγιο, ἀκολουθεῖ τὸ ἀπολυτίκιον τοῦ ἁγίου «Οὐράνιον ἐφύμιον...» καὶ εἰς τὸ «Δόξα καὶ νῦν» τὸ Θεοτοκίον « Τῇ πρεσβείᾳ Κυρίου πάντων τῶν ἁγίων...», ἀναγιγνώσκεται ἡ εὐχὴ καὶ ἡ ὅλη ἀκολουθία κατακλείεται, ὅπως συνήθως μὲ ἀπόλυσι, στὴν ὁποία μνημονεύεται καὶ ὁ ἅγιος. Ἄν ἡ εὐλόγησις ἐπισυνάπτεται σὲ κάποια ἄλλη ἀκολουθία, ἐσπερινὸ, ὄρθρο ἢ καὶ στὴν θεία λειτουργία, λέγονται μόνον τὰ ἀπολυτίκια καὶ ἡ εὐχὴ. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως στὴν εὐχὴ, τὰ πράγματα περιπλέκονται, γιατί δὲν ὑπάρχει εἰδικὴ εὐχὴ στὰ ἐντυπα Εὐχολογία καὶ θὰ ἦταν μάταιο νὰ ἀναζητηθῆ καὶ στὰ χειρόγραφα. Συνήθως ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς διαβάζουν τὴν εὐχὴ «ἐπὶ εὐλόγησιν κολύβων ἐορταζομένου ἁγίου» καὶ ἄλλοι τὴν εὐχὴ τῆς ἀρτοκλασίας. Ἄλλὰ ἡ πρώτη («Ὁ πάντα τελεσφορήσας τῶ λόγῳ σου Κύριε,...») κάμνει μὲν λόγο γιὰ προσφορὰ πρὸς τιμὴν ἁγίου («εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἁγίου δεῖνος, ταῦτα προετέθησαν...καὶ τοῖς τὴν μνήμην ἐπιτελοῦσι... τοῦ ἁγίου δεῖνος, οὗ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν»), ἀλλὰ οὔτε «σπέρματα καὶ διάφοροι καρποὶ» εἶναι τὰ προσφερόμενα, οὔτε «εἰς μνημόσυνον τῶν ἐν εὐσεβεῖ τῇ πίστει τελειωθέντων» παρατίθενται. Ἀκόμη καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς εὐχῆς («κελεύσας τῇ γῆ παντοδαποὺς ἐκφύειν καρποὺς... ὁ τοῖς σπέρμασι τοὺς τρεῖς Παῖδας καὶ Δανιήλ...») ὑπαινίσσεται ὄχι ἄρτους, ἀλλὰ σπέρματα καὶ καρποὺς. Ἡ εὐχὴ τῆς ἀρτοκλασίας («Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ εὐλόγησας τοὺς πέντε ἄρτους ἐν τῇ ἐρήμῳ...»), ποὺ λέγεται στὴν προκειμένη περίπτωσι ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους ἱερεῖς, εἶναι ἡ σχετικῶς πιὸ κατὰλληλος, μὲ τὴν προϋπόθεσι, ὅτι πρέπει νὰ παραλείπεται ἀπὸ τὴν εὐχὴ ἡ φράσις «τὸν σῖτον, τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον». Ὡς πρὸς τὴν χρῆσι τῆς εὐχῆς αὐτῆς ἐκτὸς τῆς ἀρτοκλασίας καὶ τὴν διασκευὴ τῆς ὑπάρχει καὶ τὸ προηγούμενον τῆς χρησιμοποίησώς της κατὰ τὰ χειρόγραφα καὶ κατὰ τὴν σημερινὴ μοναστηριακὴ πρᾶξι, ὡς εὐχῆς «ἐπὶ σπόρου» («εὐλόγησον καὶ τὸν σπῆρον τοῦτον καὶ πλήθυνον αὐτόν») καὶ ὡς εὐχῆς εὐλογίας τῆς ζύμης («εὐλόγησον καὶ τὴν ζύμην ταύτην καὶ πλήθυνον αὐτήν»). Ἔτσι διὰ τῆς εὐχῆς αὐτῆς θὰ ζητῆται ἡ εὐλογία τῶν προσφερομένων ἄρ-

των, γιατί περί ἄρτων οὐσιαστικῶς πρόκειται, καὶ ὁ ἁγιασμὸς τῶν ἐξ αὐτῶν μεταλαμβάνοντων πιστῶν. Θὰ ἦταν βέβαια προτιμότερο, ἐφ' ὅσον θὰ ἐκρίνετο ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους σκόπιμο, νὰ συνταχθῇ μία σύντομος καὶ ὅσο τὸ δυνατόν ἀπλουστέρα εὐχή γιὰ νὰ διευκολύνωνται οἱ ἱερεῖς μας καὶ νὰ ἱκανοποιῆται ἡ πρόθεσις τῶν προσφερόντων πιστῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν εὐχή τῆς ἀρτοκλασίας μπορεῖ νὰ οἰκονομηθῇ ἡ ἔλλειψις αὐτῆ.

118. Μέχρι τῆς ἀποδόσεως τοῦ Πάσχα θὰ λέγωμεν εἰς ὅλας τὰς ἀπολύσεις καὶ ἀκολουθίας τὸ «Ὁ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν» εἰς οἵανδ ἡποτε ἡμέραν δηλαδὴ καὶ τὰς καθημερινάς; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Θ. Ἀρέστη).

Καθ' ὅλη τὴν περίοδο τοῦ Πάσχα, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς μέχρι καὶ τῆς ἀποδόσεως τῆς, δηλαδὴ μέχρι τῆς ἀπολύσεως τῆς ἀκολουθίας τῆς Θ' ὥρας τῆς Τετάρτης πρὸ τῆς Ἀναλήψεως, οἱ ἀπολύσεις τῶν διαφόρων ἀκολουθιῶν γίνονται μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς δεσποτικῆς αὐτῆς ἑορτῆς, δηλαδὴ μὲ τὸ «Ὁ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν...». Καὶ τοῦτο γιατί ὅλες οἱ ἡμέρες αὐτὲς ἔχουν ἀναστάσιμο χαρακτήρα, θεωρούμενες ὡς συνέχεια τῆς μεγάλης αὐτῆς ἑορτῆς. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀκριβῶς καθ' ὅλες τὶς ἡμέρες αὐτὲς ψάλλεται τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» στὴν ἀρχὴ καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῶν ἀκολουθιῶν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι» πρὸ τοῦ Ν' ψαλμοῦ κατὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου, καθὼς καὶ ἀναστάσιμα στιχηρὰ, καθίσματα καὶ λοιπὰ τροπάρια. Κατὰ κανόνα τὸ χαρακτηριστικὸ «Ὁ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν» προτάσσεται πάντοτε στὰς ἀπολύσεις τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, κατὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου τῶν ὁποίων λέγεται τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι», δηλαδὴ κατὰ τὶς Κυριακὰς τοῦ ἔτους, ἂν δὲν συμπίπτῃ κατ' αὐτὰς δεσποτικὴ ἑορτὴ, τὴν ἑορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ, τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου καὶ τὶς σαράντα αὐτὲς πασχαλινὲς ἡμέρες. Τὴν ἀρχὴ αὐτὴ ἀκριβῶς διατυπώνει σημείωσις τοῦ ἐν χρήσει Τυπικοῦ προκειμένου περὶ τῆς ἑορτῆς τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ: Ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ λέγεται ἡ ἀναστάσιμος ἀπόλυσις οἷα ἂν ἡμέρα τύχοι ἡ ἑορτὴ, καθότι ἐν τῷ ὄρθρῳ λέγομεν τὸ Ἀνάστασιν Χριστοῦ» (Γ. Βιολάκη, «Τυπικὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας», ἐκδ. Μ. Σαλιβέρου, ἐν Ἀθήναις 1921, κεφ. 16, Περὶ ἀπολύσεως ἐν γένει, σελ. 14).

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Η «ΤΡΥΜΑΛΙΑ ΤΗΣ ΡΑΦΙΔΟΣ»

«Στενή ἡ πύλη», λέγει ὁ Κύριος, γιὰ νὰ περάσῃ κανεὶς στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ εἰκόνα εἶναι ἀκόμη πιὸ σκληρὴ : Εὐκολώτερο εἶναι νὰ περάσῃ χοντρὸ σχοινὶ ἀπὸ τρύπα βελονιοῦ («κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ραφίδος»· τὸ κάμηλος ἐδῶ δὲν σημαίνει τὸ ζῶο τῆς ἐρήμου, ἀλλὰ χοντρὸ σχοινί, κάβο, κατὰ τὴν ἐπικρατέστερη ἐρμηνεία), παρὰ πλούσιος στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Γιὰ νὰ μπῆ λοιπὸν κανεὶς ἀληθινὰ στὸν δρόμο τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ ζήσῃ γνήσια κατὰ τὸ Εὐαγγέλιο, πρέπει νὰ μὴν εἶναι «πλούσιος». Ἡ σημασία τοῦ ὄρου «πλούσιος» ἐδῶ εἶναι καὶ κυριολεκτικὴ καὶ γενικώτερη. Ἡ λέξις δηλώνει κι' ὅποιον κατέχει πολλὰ ὑλικά ἀγαθὰ, ἀλλὰ καί, εὐρύτερα, ὅποιον ἐπίσης ἔχει προσκολλημένη τὴν καρδιά του στὶς ἀξίες τοῦ κόσμου τούτου, ἀδαφορῶντας γιὰ χάρη τους ἀπέναντι στὶς ἀξίες τῆς ἄνω ζωῆς, στὰ αἰώνια ἀγαθὰ, ποὺ ἀπεκάλυψε κι' ὑπόσχεται ὁ Χριστός. Πλούσιος λοιπὸν εἶναι, μὲ τὴν εὐαγγελικὴ ἔννοια, ὄχι μονάχα ὅποιος ἔχει χρήματα καὶ κτήματα πολλά, ἀλλὰ κι' ὅποιος ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς πολλοὺς γιὰ σοφία, γιὰ ὁμορφιά, γιὰ ρώμη σωματικὴ, γιὰ ὀτιδήποτε ἄλλο προτέρημα ἢ τάλαντο. Ἀπ' ὅσα ζηλεύουν οἱ ἄνθρωποι ἀπ' ὅσα κρατοῦν στὴν αὐταρέσκεια καὶ στὸν ἐγωϊσμό τὴν ψυχὴ, ἱκανοποιῶντας τὴν μὲ ὑφαρπαγὴ τὴν ἔμφυτη δίψα γιὰ δόξα καὶ δύναμη, ποὺ ὑπάρχει στὴν «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» ἀνθρώπινη φύση, μὲ σκοπὸ ὄχι τὴν ἀπόκτηση καὶ τὴ διατήρηση τῶν ἐπιγείων καὶ προσκαίρων ἀγαθῶν, ἀλλὰ τὴν ἄνω μακαριότητα, τὴν ἐν Θεῷ ζωὴ καὶ δόξα. Πλούσιος ἀκόμα εἶναι, πάντα κάτω ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, κι' ὅποιος ἴσως εἶναι πένης κι' ἄνεχος, ἀλλὰ ἔχει τὴν καρδιά του ἀγγιστρωμένη ἀπὸ τὰ θέλητρα τοῦ «αἰῶνος τούτου», κι' αὐτὰ ἐπιθυμεῖ κι' αὐτὰ ἐπιδιώκει. Διότι, κατὰ τὴ διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, ἁμαρτία δὲν εἶναι μονάχα ἡ ἁμαρτωλὴ πράξις, ἀλλὰ κι' ἡ ἁμαρτωλὴ ἐπιθυμία.

Μᾶς καλεῖ λοιπὸν ὁ Κύριος νὰ ρίξουμε ἀπὸ πάνω μας, νὰ ἀποθέσουμε τὸν βαρὺ καὶ παχὺ ἱματισμὸ τῶν ἁμαρτωλῶν πράξεων κι' ἐπιθυμιῶν, νὰ πάψουμε νὰ εἴμαστε προσκολλημένοι στὸν πηλὸ τῶν κοσμικῶν ἀποβλέψεων κι' ἀποκτημάτων, γιὰ νὰ μπορέσουμε, λεπτοὶ πλέον κι' ἀληθινὰ πνευματικοὶ κι' ὄχι «σαρκικοὶ» καὶ «ψυχικοὶ», (ὅπως λέγει ὁ Παῦλος), νὰ περάσουμε τὴ «στενὴ πύλη», νὰ διαβοῦμε τὸ κατῶφλι τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Μονάχα μ' αὐτὴ τὴν καρδιακὴ κι' ὕλική ἀπογύμνωσι, γυμνοὶ πλάϊ στὴν γυμνότητά τοῦ Ἐσταυρωμένου Σωτῆρος μας, θὰ μπορέσουμε νὰ τοῦ μοιάσουμε καὶ νὰ εἶμαστε ἄξιοι τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος.

Εἶναι δύσκολο ἢ μᾶλλον ἀκατόρθωτο στὴν ἀνθρώπινη φύση, τόσο φιλόυλη κι' ἐπιρρεπῆ στὰ γήϊνα καὶ τὰ φθαρτά, νὰ πετύχη αὐτὴ τὴν ἀπογύμνωσι, αὐτὴ τὴ θεαίτατη λέπτυνσι, νὰ μεταβληθῆ σὲ νῆμα λεπτὸ γιὰ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν «τρυμαλιὰ τῆς ραφίδος». Αὐτὸ σκέφθηκε κι' ὁ Πέτρος, ὅταν ἀκούοντας τὴν τόσο ἀποθαρρυντικὴ αὐτὴ παρομοίωσι ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, πρόβαλε στὸν Διδάσκαλό του τὸ ἐναγώνιο ἐρώτημα : «Καὶ τίς δύναται σωθῆναι ;» Ποιὸς μπορεῖ λοιπὸν ἔτσι νὰ σωθῆ, μιὰ καὶ δὲν πρόκειται ἀπλῶς γιὰ τοὺς κυριολεκτικὰ πλουσίους, ἀλλὰ γιὰ ἄπειρο ἀριθμὸ ; Γιατὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι, κατὰ τὸν τρόπο του ὁ καθένας, «πλούσιοι», «κάμηλοι», πὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ περάσουν τὴν «τρυμαλιὰ τῆς ραφίδος». «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἂν πρόκειται νὰ λογαριάσῃ κανεὶς μονάχα τὴ φύση τους τόσο ἀχρειαωμένη μετὰ τὴν παρακοὴ τῶν πρωτοπλάστων, ἔχουν κολλημένο ἐπάνω τους τὸν «ὄγκο» τῶν ροπῶν πρὸς τὴν ὕλη, πρὸς τίς ἀξίες τοῦ κόσμου, ὄντας ἕνα τραγικὸ ἀμάλαγμα μαζί τους.

Ἄλλὰ ποιὸς σοῦ εἶπε, Πέτρε, ποιὸς σοῦ εἶπε ὁποιοδήποτε πὺ κάνεις ὅπως ὁ Ἀπόστολος τὴν τόσο λογικὴ βασικὰ αὐτὴ σκέψη, ὅτι μονάχος σου μπορεῖς νὰ σωθῆς, μπορεῖς νὰ πετύχῃς αὐτὴ τὴν ἀποκόλλησι, αὐτὴ τὴ γύμνωσι ; Ὁ Κύριος ἀπαντᾷ στὸν Πέτρο : «Τὰ ἀδύνατα παρ' ἀνθρώποις, δυνατὰ ἐστί παρὰ τῷ Θεῷ». Ζέψε τὴ θέλησή σου στὴ χεῖρα χάρι καὶ τὸ ἀκατόρθωτο θὰ πραγματοποιηθῆ. Κάθε ἄγιος, κάθε ἀληθινὸς χριστιανὸς ἐπαναλαμβάνει μαζί μὲ τὸν μακάριο Παῦλο : «Χάριτι Θεοῦ εἰμι ὁ εἰμι».

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Ὁδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι - Τηλέφ. 227.689.

ΚΥΡΙΑΚΟΔΡΟΜΙΟΝ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ

24. ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ

«Καὶ ὠφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμενοι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός...» (Πράξ. β', 3).

Μέσα στὴ βαρειά ἀτμόσφαιρα ποὺ ἐπικρατοῦσε κατὰ τὴ νύχτα τοῦ μυστικοῦ Δείπνου, φυσικὸν ἦταν οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου νὰ εἶναι μελαγχολικοί. Ὁ Ἰούδας βέβαια, ποὺ ἀποτελοῦσε τὸ ἀρνητικὸ στοιχεῖο, σύμβολο τοῦ γεώδους καὶ σατανικοῦ μέσα στὸν ἀγιασμένον ἐκεῖνο Ὅμιλο, διεπραγματεύετο τὴν προδοσίαν. Ὅλοι οἱ ἄλλοι, ποὺ μπροστά τους ἐβλεπαν τόσες ἀντιθέσεις μεγαλείου, ταπεινώσεως, πληρότητος καὶ φτώχειας, θείου καὶ ἀνθρώπου, ἤττας καὶ θριάμβους, σὰν μιὰ ἀκατάληπτη ταινία μὲ γεγονότα καὶ φαινόμενα γιὰ τὸ πεπερασμένο τους μυαλό, ἐπόμενον ἦταν νὰ μελαγχολοῦν. Οἱ ἀνοιξιάτικες πνευματικὲς ἡμέρες τῆς τριετίας ἐκαλύφθησαν μ' ἓνα ζόφο τοῦ προφητευθέντος πάθους τῆς τελευταῖας ἡμέρας, ὅπου ἡ ἀρχιερατικὴ προσευχὴ τοῦ Κυρίου ἐπέτεινε τὴν ἀγωνίαν καὶ μελαγχολίαν τῶν μαθητῶν : « Ἄλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν ». Τὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καθρέφτης τῆς ψυχολογικῆς του καταστάσεως. Οἱ μαθηταὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μυσταγωγικῆς ἐκείνης προσευχῆς, μὲν μὴ μποροῦσαν ν' ἀναπνεύσουν. Ἡ ἀπ' εὐθείας ἐπικοινωνία τοῦ Κυρίου μὲ τὸν οὐράνιον πατέρα, ἡ θεμελίωσις τῆς ἀλήθειας ὅτι ὁ προσευχόμενος Ἰησοῦς εἶναι ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἴσος τῷ πατρὶ, τοῦ σωτηρίου πάθους τὸ δραματικὸν στοιχεῖο στὸ πρόσωπό του, ὁ τελικὸς θρίαμβος τῆς ἀλήθειας καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ φωτός, κατὰ τοῦ ψεύδους καὶ τοῦ σκοτούς, ἡ ἰδιαιτέρα προστασία τῶν μαθητῶν, ὅλ' αὐτὰ ἐπροκάλεσαν, σὲ ἀτμόσφαιρα νεκρικῆς σιγῆς, ἀνάλογα συναισθήματα μὲ κυριαρχοῦντα τὸν τόνο τῆς—ὄχι βέβαια καταθλίψεως—μελαγχολίας. Ξεκολλοῦσε κάτι τὸ οὐσιώδες ἀπὸ τὴν καρδιά τους, ἀπὸ τὸν ἴδιον αὐτὸν ἐαυτόν, καὶ ἔνοιωθαν πραγματικῆς ὀρφάνιας καὶ ψυχρῆ ἐρημίας. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος, γιὰ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ καὶ νὰ τοὺς τονώσῃ τὸ ἠθικόν, τοὺς εἶπε : « Οὐκ ἐάσω ὑμᾶς ὀρφανούς... ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσω ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας... Ὁ δὲ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν... Ὅταν ἔλ-

θη ὁ Παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. . . Συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἀπέλθω. Ἐάν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐάν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. . . "Ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν. . . "Ὅσα ἀκούσει λαλήσει καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. . . ». Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασίν του ὁ Κύριος, ὅταν ἀνελαμβάνετο στοὺς οὐρανοὺς τοὺς διεβεβαίωσε περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε, κατὰ τὸ διάστημα τῶν δραματικῶν ἡμερῶν νὰ μὴ δειλιάσουν. Γιατὶ δραματικὲς ἦσαν οἱ ἡμέρες τῶν μαθητῶν μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς. Κι' ἦσαν δραματικὲς, γιατί ἀσφαλῶς παρὰ τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως, παρὰ τὴ βαθεῖα ἐντύπωσι καὶ τὴ χαρὰ τους, ἦσαν οἱ φυσικοὶ ἄνθρωποι, χωρὶς τὸ ἥρωϊκὸ στοιχεῖο πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἀπειλουμένης βίας ἐναντίον τους ἀπὸ μέρους τῶν σταυρωτῶν, ποὺ θὰ ἐπεθύμουν νὰ καταστρέψουν αὐτὲς τίς ἱερὲς σφραγίδες τοῦ Χριστοῦ : « Ὑμεῖς βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. . . Λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε τῇ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πραξ. 1, 5-8). Καὶ « Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους» (Λουκ. κδ', 49).

* * *

Τὰ λόγια αὐτὰ εἶναι λόγια τοῦ Χριστοῦ, προφητικὰ ὡς ἀπεδείχθη, καὶ ἀδιάψευστα. Καὶ ὡς λόγια τοῦ Χριστοῦ, τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς πίστεώς μας, ἀλλὰ καὶ ὡς προφητεία, γιατί ἔπειτα ἀπὸ δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν Ἀνάστασίν του κατῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἁγίον. Εἶναι Θεοῦ εὐλογία καὶ εὐτύχημα τὸ ὅτι διεσώθησαν οἱ ἀδιάψευστες μαρτυρίες τῶν ἁγίων ἀνθρώπων, ποὺ μᾶς ἰστορήσαν χωρὶς καμμία ἐξωτερικὴν ἐπιταγὴ καὶ τὸ γεγονὸς τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Γιατί, ἂν παρὰ τὰ γραπτὰ κείμενα ποὺ τόσο καθαρὰ περιγράφουν τὸ καταπληκτικὸ γεγονὸς τῆς ἡμέρας καὶ τὰς ἀμέσους ψυχολογικὰς μεταβολὰς ποὺ παρετηρήθησαν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οἱ αἵρετικοὶ καὶ οἱ παντὸς εἴδους σκεπτικισταί, ἀρνοῦνται τὴν ὑπαρξίν του, ὡς τρίτου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, μπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανεὶς τί ὄρμαθὸν ἀνοησιῶν θὰ ἔλεγον, ἐάν καὶ παρὰ τὰς προφητείας τοῦ Κυρίου, δὲν ἐσώζετο τὸ ἀθάνατο, γραπτὸ μνημεῖο τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ ποὺ ἰστορεῖ τὸ γεγονὸς τοῦτο. «Καὶ ἐν τῷ συμπληρ-

ροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλώσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστω αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἐτέροις γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι» (Πραξ. β', 1-5). Ἡ ἱστορία τοῦ καθ' ἑαυτοῦ γεγονότος λιτή, ἀπλή, περιγραφικῆ, χωρὶς τὸ ὑποκειμενικόν, προσωπικὸ στοιχεῖο. Ὁ στενώτερος, καὶ εὐρύτερος χριστιανικὸς κύκλος, ποὺ ἐπίστευσαν ἀπόλυτα στὴ θεότητα τοῦ Κυρίου καὶ στὰ ρήματά του, εὐρίσκειτο, κατὰ προτροπὴν του, ἀσφαλῶς στὸ ὑπερῶνον τοῦ Λουκᾶ (Πράξ. α', 13), ὅπου προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδόν, ἐδέχθησαν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἔχουμε ἔτσι δυὸ μαρτυρίες: τὴν προφητεία τοῦ Κυρίου, καὶ τοὺς μαθητάς του οἱ ὅποιοι «ἤκουσαν ἦχον ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας». Δὲν μπορούσαν νὰ πάθουν ὁμαδική παραίσθησι, γιατί οἱ ἄνθρωποι, ναὶ μὲν περίμεναν τὴν κάθοδον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζαν πῶς θὰ κατήρχετο: Σὰν ἄνθρωπος; Ὅπως ὁ Κύριος; Σὰν Ἄγγελος; Σὰν ἓνα φαινόμενο τοῦ ὁποίου εἶχαν τὴν παραστατικὴν εἰκόνα; Θὰ εἶχε ἀνθρώπινη λαλιά; Θὰ ἔδινε σ' αὐτοὺς νὰ καταλάβουν μ' ἐξωτερικὰ σημάδια πῶς εἶναι ὁ ἐπηγγελμένος Παράκλητος; Τίποτε ἀπ' αὐτά. Καὶ ναὶ μὲν ὑπῆρχε ἡ Προφητεία τοῦ Ἰωήλ (β', 28-29), ποὺ ἐκεῖ ὁ Πέτρος στὸν πρῶτον τοῦ λόγου ἀναφέρει (Πραξ. β', 16), περὶ τοῦ ἐκτάκτου τούτου γεγονότος καὶ ὅμως ἐνῶ ὁμιλεῖ περὶ ἀόρατου μυστικῆς δυνάμεως, ἡ ὁποία σὰν ποτάμι πνευματικὸ καταρδεύει κάθε πιστὸ ποὺ ὁμολογεῖ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, δὲν αἰσθητοποιεῖ, ἔτσι, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ὑπερέφου ἤκουσαν, λοιπόν, τὸν ἦχον ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας». Δὲν ἐβουίζαν τ' αὐτιά τους ἀπὸ μέθη, ὅπως τοὺς κατηγόρησαν οἱ ἐξ ἀγνοίας ἄπιστοι χλευασταὶ τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὅποιοι ἀπέκτησαν καὶ τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλιᾶς (Πραξ. β', 11-13) ἢ ἀπὸ ἀναιμία, γιατί ἡ βοή αὐτὴ ἠκούσθη ἀπὸ τὰ Ἰουδαϊκὰ πλήθη ποὺ συνεσωρεύθησαν στὰ Ἱεροσόλυμα μετὰ τὴν εὐκαιρία τῆς Ἑβραϊκῆς Πεντηκοστῆς (Πραξ. β', 6). Καὶ ἡ βοή αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀκουστὴ ἀπὸ τὰ ἀπροκατάληπτα καὶ ξενόπιστα πλήθη, ἐπροκάλεσε σύγχυσιν, ὅταν τὸ πρῶτον κήρυγμα τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἐγένετο σ' ὅλες τὶς γλώσσας ἀπὸ τοὺς γνωστούς γιὰ τὴν ἀγραμματοσύνην καὶ ἀσημότητά τους ψαράδες τῆς Γαλιλαίας. Ἡ βοή, ὡσπερ πνοὴ βιαία, ἀφοῦ ἐχάραξε τὴν ἀόρατην, τὴν ἠχητικὴν τῆς γραμμῆς, κατέληξε καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον «οὗ ἦσαν καθήμενοι». Θὰ μπορούσε νὰ σταματήσῃ ἐδῶ ἡ ἀποκάλυψις τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δεδομένης ἄλλως τε τῆς δραστι-

κότητός του και τῶν ἀμέσων ψυχικῶν, θυμικῶν μεταβολῶν. Ὁμῶς και πάλιν ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἰσχυροποιεῖ τὴν πίστιν και ὄχι τόσοσ ἐκείνους πού ἀμέσως ἔλαβαν τὴν προσωπική πείρα τῆς παρουσίας τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, γιατί αὐτοὶ δὲν ἤθελαν ἀποδείξεις, ἀλλὰ για τοὺς μεταγενεστέρους θεομάχους, πνευματομάχους πού ξεφύτρωσαν σάν τὰ σαπρομανίταρα στὴν ὀρθόδοξη πνευματική γῆ. Καὶ ἰσχυροποιεῖ τὴν πίστι στὴν οὐσιαστική, στὴν πραγματική παρουσία τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, γιατί μετὰ τὴν βοή, ἀώφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν και ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἀγίου». Ἡ παρουσία τοῦ Ἀγίου Πνεύματος σάν φωτιά, ἔγινε ὀρατή, λοιπόν. Ὅπως ἡ βοή ἔμοιαζε μὲν ὡς πνοή βιαία ἀνέμου, δὲν ἔσειε ὄμως, τὰ δενδρόκλαρα, ἔτσι και ἡ φωτιά πού ἐσχηματοποιήθη σὲ γλῶσσες πύρινες, δὲν ἐπροκάλεσεν οὔτε ὑλικὴ καταστροφή, οὔτε ἐγκαύματα. Ἐπεισεν ὄμως τοὺς Ἀποστόλους και δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τὸ Ἅγιον Πνεῦμα περὶ τῆς παρουσίας του κατὰ τὰ ἐπηγγελμένα. Καὶ ἐδῶ δὲν μπορούσαν ν' ἀπατηθοῦν τόσοσ ἄνθρωποι. Ὅπως τ' αὐτιά τους ἐλειτουργοῦσαν φυσιολογικά, ἔτσι και τὰ μάτια τους. Οὔτε προσδοκοῦσαν νὰ δεχθοῦν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα σάν φωτιά. Καὶ ναὶ μὲν ἄκουσαν καθαρά ἀπὸ τὸν Πρόδρομον ὅτι Ἀγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἔστιν, οὗ οὐκ εἰμι ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτός ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ και πυρί, ὄμως δὲν συνέλαβαν μὲ τὴ φαντασία τους αὐτὴ τὴν ἐξαισία, ὑπερφυσικῆς δυνάμεως, εἰκόνα, ὡστε μὲ τὸν ἐναγώνιο πόθο τῆς ἀναμονῆς, νὰ ζήσουν στιγμὲς ἀπατηλῶν ψευδαισθησιῶν. Ἄκουσαν, λοιπόν, τὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ὅπως και μὲ τὴ σχηματοποιημένη σὲ μορφὲς γλωσσῶν φωτιά, εἶδαν, μὲ τὸ μυαλό και τὰ μάτια ζυπνητά.

* * *

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερο στοιχεῖο τῆς παρουσίας τοῦ Ἀγίου Πνεύματος και τῆς ἐπιφοίτησέος του στοὺς μαθητές, τῶν ὀποίων ἐσκλάβωσε τὰ μυαλά και τὴν καρδιά, δὲν ἦταν τὸ ἄκουσμα τῆς βοῆς και τὸ ὄραμα τῆς φωτιάς και τῶν γλωσσῶν, ἀλλ' οἱ ἄμεσες και προσωπικὲς ἐνέργειες τῆς χάριτός του, τῆς μυστικῆς του δυνάμεως πού ἀλλάξε ἄρδην τὴν ὄλη ψυχὸσύνθεσι, ἰδιοσυγκρασία τῶν μαθητῶν. Δὲν ἐσταμάτησε ἡ παρουσία—ἐπιφοίτησις τοῦ Ἀγίου Πνεύματος σ' ἓνα παροδικόν, ἐφήμερο ἢ τῆς στιγμῆς ἐντυπωσιασμό, ὡστε παρερχομένων τῶν πρώτων ἐντυπώσεων, νὰ λησμονηθῆ, ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ὑπερφυσικά φαινόμενα πού εἶδαν στὴ ζωὴ τους κατὰ τὴν τριετία τῆς συναναστροφῆς των μετὰ τοῦ Κυ-

ρίου. Ἐχομε σὰν γεγονὸς δυνατώτερο κι' ἀπὸ τὶς ἀποδείξεις τῆς ἀκοῆς καὶ τῶν ματιῶν τόσον τὸ φαινόμενο τῆς γλωσσολαλιᾶς, τὸ ὁποῖον ἐδίχασε τὰ πλήθη· «Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν ἄλλον πρὸς ἄλλον λέγοντες· τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι... Ἀκούομεν τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις... Γλεύκουσ μεμεστωμένοι εἰσι...», ὅσον καὶ τὸ λεοντόθυμον τῶν δειλῶν ἄλλοτε μαθητῶν καὶ μάλιστα τοῦ ἀρνητοῦ Πέτρου, ὅστις «Σταθεὶς σὺν τοῖς ἑνδεκα ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς» ὅτι τὸ φαινόμενον αὐτὸ ποῦ βλέπουν προεφητεύθη, καὶ ὄφειλαν νὰ τὸ περιμένουν (Ἰωήλ β', 28) καὶ ὅτι ὄφειλουν νὰ δώσουν κάθε δυνατὴ προσοχὴ στὰ λόγια ποῦ θ' ἀκούσουν, γιατί δὲν εἶναι λόγια μεθυσμένων. Αὐτὴ ἡ ψυχολογικὴ μεταβολὴ δὲν ὑπῆρξε ἀναλαμπὴ τρέλλας. Συνεδυάσθη ἀμέσως μὲ τὰ ἔκτακτα αἰσθητὰ ὑπερφυσικὰ φαινόμενα καὶ τὴν ψυχικὴν, ἠθικὴν μεταβολήν. Φύσει δειλοί, ποῦ ἀπέφευγαν νὰ ὁμολογήσουν ἀπλῶς τὸ Χριστὸ καὶ ἐκρύπτοντο «διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων», ἐξαίφνης προβάλλουν ὄχι μονάχα θαρραλέοι καὶ ἀνδρεῖοι μέσα στὸ κέντρο τῆς σφηκοφωληᾶς τῶν θεοκτόνων, ἀλλὰ καὶ τιμηταί, καὶ κατήγοροι καὶ σφοδροὶ ἐλεγκταί μὲ μία ἀξιοματικὴ, αὐθεντικὴ ἐμφάνισι, φωνὴ ποῦ καλοῦσε τοὺς μεγάλους ἐνόχους εἰς μετάνοιαν· ἀλλὰ καὶ ἀγράμματοι καὶ ἄσοφοι κατὰ κόσμον καὶ ἄσημοι ψαράδες, ἐμφανίζονται δυνατὰ μορφωμένοι μὲ λεκτικὸν δεινοῦ ρήτορος, καὶ σοφοὶ μὲ στέρεες συλλήψεις τοῦ νοήματος τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ ποῦ καταπλήσσουν καὶ κρατοῦν περιδεῆ κάθε ἀντικειμενικὸν ἄνθρωπο. «Ἰησοῦν Ναζωραῖον, ἀνδρα ἀπὸ Θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμει καὶ τέρασι καὶ σημείοις οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἶδατε, τοῦτον ὠρισμένη βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες, διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπῆξαντες ἀνείλετε· ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ... Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεός, οὗ πάντες, ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες. Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθείς, τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε...» Ἐὰν αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δὲν ἐπέφερεν αὐτὰς τὰς μεταβολάς, δὲν ἔδιωχνε τὴν δειλίαν, δὲν ἐφώτιζεν αὐτοὺς τοὺς κατὰ κόσμον ἀσόφους, πῶς ἄλλοιῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ἐρμηνευθοῦν αὐτὰ τὰ ἱστορικῶς βεβαιωμένα φαινόμενα; Καὶ δὲν πρόκειται περὶ περαστικῶν καὶ ἐντοπισμένων φαινομένων, ποῦ εὐκολὰ ἐξηλέγοντο καὶ ἀπὸ ἀπίστους καὶ ἀπὸ δυσπίστους, ἀλλὰ περὶ θεμελιώσεως νέας καταστάσεως πραγμάτων, ἐντελῶς ἀνατρεπτικῆς παλαιῶν θρησκευτικῶν, ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν καθεστώτων. Γιατί, ὕστερα ἀπ' αὐτὰ ποῦ φανερώουν τὴν ἐνεργὸν δρᾶσιν τῶν Ἀποστόλων χάριν τῆς ἀληθείας, πρέπει νὰ σημειωθῇ τοῦ

Ἁγίου Πνεύματος ἡ ἄμεσος δραστικότητα καὶ ἐνέργεια πρὸς καταρτισμὸν τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ σωτηρίαν τῶν ψυχῶν : « Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπον τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους· τί ποιήσομεν ἄνδρες ἀδελφοί ; Πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτούς· μετανοήσατε, καὶ βαπτισθῆτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ λήψετε τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... Σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. Οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλια» (Πραξ. β', 1-47). Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου κατένυξε τὴν καρδίαν τῶν ἀκροατῶν καὶ ἐπέφερε θαυματουργικὰς μεταβολὰς μὲ ριζικὴν στροφήν τῶν ἀλλοθρήσκων πρὸς τὸν Χριστόν. Καὶ αὕτη ἡ ἐπιτυχία δὲν ὤφειλετο στὸν ἀνθρώπινον λόγο, ἀλλὰ στὴ χάρι τοῦ Παναγίου Πνεύματος ποὺ μετεδίδοτο μὲ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ. Τόσον ὁ προφορικὸς ὅσον καὶ ὁ γραπτὸς λόγος πῶχει ὡς θέμα του τὴν πίστι καὶ τὴν ἀρετὴ τοῦ Χριστοῦ, εἶναι μέσον διὰ τοῦ ὁποίου μεταδίδεται ἡ σωτηριώδης χάρις, ὅπως καὶ μέσῳ τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ χάρις τοῦ ἐπιφοιτήσαντος, ἀλλὰ καὶ ἐπιφοιτῶντος Παναγίου Πνεύματος στοὺς γνησίους ἐργάτας τοῦ πνευματικοῦ Ἀμπελῶνος, προκειμένου νὰ συγκροτηθῇ ἡ καὶ νὰ συντηρηθῇ τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας : « Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι» (Β' Πέτρ. α', 21), γι' αὐτὸ καὶ συνιστᾶ προσοχὴν, γιατί «πᾶσα προφητεία ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται» (Β' α', 20).

* * *

Ὅπως βλέπουμε, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μὲ αἰσθητὸ σημεῖο τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, προκαλεῖ κατάνυξιν, ὁδηγεῖ σὲ μετάνοια, καταρτίζει διὰ τοῦ βαπτίσματος τοὺς πιστοὺς, ἀναδεικνύει τὰ στελέχη τῆς Ἐκκλησίας, συγκροτεῖ, ὅπως εἶδαμε, καὶ συντηρεῖ τὸ Σῶμα τῆς καὶ τὸ διατηρεῖ σὲ ἀδιάσειστο ἐνότητα μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο συνήργησε στὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας, ὅταν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ ἐπισκεφθεὶς τὴν Παρθένον ἀπήντησε στὸ ἐρώτημά της : « Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι», πρᾶγμα ποὺ παρακάμπτει τὸ σκόπελο τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καὶ διατηρεῖ τὴν ἀγνότητα τῶν παρθενικῶν αἱμάτων γιὰ τὴν ὕφανσι τοῦ σωματικοῦ χιτῶνος τοῦ Θεανθρώπου (Λουκ. α', 35). Καὶ ὅταν ὁ Κύριος ἐβαπτίζετο καὶ ἐκεῖ ἐν εἶδει περισσευῶς ἐμφανίζεται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, κλείνοντας τὸν κύκλο τῆς Τριαδικῆς Θεότητος.

«Καὶ βαπτισθεὶς — ὁ Ἰησοῦς — ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνέφχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. . .» (Ματθ. δ', 16-17, Μαρκ. θ', 11, Λουκ. δ', 1, Ἰωάν. α', 32-34). Κι' ὅταν ἀπέστειλε τοὺς μαθητάς του στὸν κόσμον νὰ κηρύξουν, συνέδεσε τὴ σωτηρία τους μὲ τὴν πίστι καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα πού πρέπει νὰ γίνεται μὲ τὴν ἐπίκλησι τῆς Ἁγίας Τριάδος: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν». Τοῦτο σημαίνει πὼς ἄνευ τῆς ἐπίκλησεως καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὸ βάπτισμα εἶναι ἄκυρον. Τὸ αὐτὸ προκειμένου καὶ περὶ τῶν λοιπῶν Μυστηρίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐκ τούτων καταφαίνεται πὼς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀποτελεῖ ἴδιον πρόσωπον, ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ ἰσότημον, ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως ἡνωμένον μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, χωρὶς τὴν ἐλαχίστην ὑπεξουσιότητα ἢ ὑποτέλειαν, ταῦτοχρόνως, ταῦτοβούλως, ἐνεργοῦν μετὰ τῶν ἄλλων δύο προσώπων, πανταχοῦ παρόν, καὶ τῶν ἀγαθῶν θησαυρός.

* * *

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὁδηγεῖ τὸν πιστὸ στὸ δρόμο τῆς ἀλήθειας μονάχα, προφυλάσσει ἀπὸ πλάνες δογματικὲς καὶ ὀλισθήματα ἠθικά, φέρει σὲ συναίσθησι τὸν ἁμαρτωλό, τὸν ὁδηγεῖ στὴν μετάνοια, τὴν ἐξαγόρευσι τῶν ἁμαρτημάτων του, σώζει πολλάκις καὶ τὴν τελευταία στιγμή ἀπὸ θανάσιμα ἁμαρτήματα, ἐπανασυνδέει τὸν πεσόντα ἁμαρτωλό μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἐνισχύει τὴ βούλησι τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ ἀγαθόν, στερεοποιεῖ τὴν πίστι, νεκρώνει τὸ σαρκικὸ φρόνημα, γίνεται ἀσπίδα κατὰ τῶν πειρασμῶν, ἀδελφοποιεῖ τὰ άτομα, φρουρεῖ τὴν ἀλήθεια μέσω τῶν Πατέρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Δὲν νοεῖται ὀρθόδοξος πίστις χωρὶς τὴν πίστι στὴ θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ ὁποῖου καρπὸς ἐπὶ πλέον εἶναι «ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραύτης, ἐγκράτεια» (Γαλ. στ', 22), «δικαιοσύνη καὶ ἀλήθεια» (Ἐφεσ. ε', 9). Κι' αὐτὰ εἶναι τὰ διακριτικὰ γνωρίσματα τῶν πνευματοφόρων ἀνθρώπων. Ἐνῶ οἱ ἔρμηι τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐμφανίζονται στὴν πρακτικὴ τους ζωὴ σαρκικοί, μὲ ἔργα σαρκὸς «ἅτινα ἐστὶ μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθειαι, διχαστασίαι, αἰρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτων», τὰ ὁποῖα πέφτουν στὴν κατάκρισι τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου (Γαλ. στ', 16-21). Μπορεῖ συνεπῶς ὁ

καθένας νά κάμη αὐτοέλεγχον τώρα, νά διαπιστώσῃ τὴν ἠθικὴν του κατάστασιν, ἂν εἶναι πνευματικὸς ἢ σαρκικὸς ἄνθρωπος, βάσει τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀποστόλου, καὶ νά φροντίσῃ, ὅσῳ ἔχει τὰ μάτια του ἀνοιχτά, νά προσευχηθῇ πρὸς τὸ Πανάγιον Πνεῦμα ζητώντας ἐνίσχυσι, φωτισμό, καθαρμό, ὅπως τονίζει ἡ εἰδικὴ ἀναφορά. Γενικώτερα οἱ ὀρθόδοξοι πρέπει νά γνωρίζουν ὅτι ὑπῆρξαν παλαιότερα καὶ σήμερα ὑπάρχουν πνευματομάχοι ὅπως οἱ χιλιασταί, τοὺς ὁποίους κατεδίκασεν ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὸ πρόσωπον τοῦ αἰρεσιάρχου Μακεδονίου, διὰ τοῦ Α' Κανόνος τὸ 381, ὅπου μεταξύ τῶν 150 Πατέρων παρευρίσκειτο καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης.

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΑΛΥΒΑΣ
Ἱεροκλήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι, ὅτι ἐκυκλοφόρησεν ὁ ἔβδομος κατὰ σειρὰν τόμος τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἐκκλησίας», «Ἀδολεσχία Φιλότητος» τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη (Μέρος Γ') ὅστις καὶ ἀπεστάλη εἰς ὅλας τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις πρὸς δωρεὰν διανομὴν εἰς τοὺς αἰδεσιμ. ἱερεῖς.

Παρακαλοῦνται οἱ αἰδεσιμ. Ἐφημέριοι ὅπως φροντίσουν νά τὸν παραλάβουν ἀπὸ τὰ οἰκεία Μητροπολιτικὰ Γραφεῖα.

(Ἐκ τοῦ «Ἐφημερίου»)

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νά δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα, ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι ἐφημέριοι δύνανται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδωνται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἐπίκαιρα.—Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἡ ποικιλία τῶν λειτουργικῶν τύπων (Η').—**Θεοδόση Σπεράντσα**, Συλλεῖτουργο (ποίημα). — **Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου**, Ἐπιτάφιος ἐν τῷ **Μεγάλῳ Βασίλειῳ**. Ἀπόδοσις **Θεοδόση Σπεράντσα**. — Ἐκλεκτὲς σελίδες ἀπὸ τῶν Ἱερῶν Χρυσόστομο. Εἶναι χρήσιμο ν' αὐτοκατηγορούμεθα γιὰ τὰ λάθη καὶ τὰς ἁμαρτίας ποὺ κάνομε. Ἀπόδοσις **Ἀνθίμου Θεολογίτη**. — **Ἀρχιμανδρίτου Φιλαρέτου Βιτάλη**, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος σὰν πρότυπο χριστιανικῆς πίστεως (τέλος). — **Ἀρχιμ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου**, Πλειότερον καὶ καθαρότερον φῶς εἰς τὴν νεολαίαν μας. — **Βασιλείου Ἡλιάδη**, Τὸ λευκὸ ὄνειρο καὶ ἡ θρησκευτικὴ συγκίνησις. Ὅπου ζωντανεῦν αἱ παλαιαὶ παραδόσεις. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις ἐν λειτουργικῆς, κανονικῆς καὶ ἄλλης ἀπορίας. — **Βασιλείου Μουστάκη**, Ἡ ἀτυμαχία τῆς ραφίδος». — **Ἀρχιμανδρίτου Χριστοφόρου Καλύβα**, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Κυριακοδρόμιον ἐπὶ τῶν ἀποστολικῶν ἀναγκωσμάτων τοῦ ἐνιαυτοῦ. 24. Πεντηκοστή.

Τύποις: ΤΣΙΡΩΝΗ (Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα)
Ὁδὸς Λένορμαν 185, Ἀθῆναι — Τηλέφ. 530.318.

Ἐπεσθῆνος Τυπογραφείον: Δημήτριος Β. Δεσποτάκης
Λεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστέρι